

FEDERALNO MINISTARSTVO KULTURE I SPORTA

ZAŠTITA KULTURNE
I GRADITELJSKE BAŠTINE
2003. – 2009.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine
Ministarstvo kulture i sporta

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

2

CIP Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo
719:726/727|(497.6)"2003-2008"

Zaštita kulturne i graditeljske baštine:

2003.-2009. – Sarajevo: Federalno ministarstvo kulture i sporta/športa, 2010.
– 172 str.:
ilustr. / 28 cm + 4 DVD

ISBN 978-9958-11-119-8

COBISS.BH-ID 17860870

SADRŽAJ

PISMO UREDNIŠTVA	5
UMJESTO UVODA	6
RIJE RECENZENTA	8
KRITERIJI ZA DODJELU SREDSTAVA	9
OBJEKTI KULTURNE BAŠTINE 2003. – 2008.	13
1. Unsko-sanski kanton.....	15
2. Posavski kanton.....	27
3. Tuzlanski kanton	31
4. Zeni ko-dobojski kanton	43
5. Bosanskopodrinjski kanton	55
6. Srednjobosanski kanton	61
7. Hercegova ko-neretvanski kanton	79
8. Zapadnohercegova ki kanton	107
9. Kanton Sarajevo	117
10. Kanton 10	137
JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.	149
OBJEKTI BAŠTINE I PROGRAMI EDUKACIJE 2009.- 2010.	159
AKTIVNOSTI MINISTARSTVA KULTURE 2003. – 2010.	163

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

IZDAVA	Federalno ministarstvo kulture i sporta Federalno ministarstvo kulture i športa
ZA IZDAVA A	Gavrilo Grahovac Ministar kulture i sporta/športa
REDAKCIJA	Prof .dr. Muhamed Hamidovi Lidiya Mićić , dipl. ing. arh. Angela Petrović , dipl. ing. arh.
RECENZENTI	Prof. dr. Dubravko Lovrenović Dr. Adnan Busuladžić Adis Bakračić , redatelj
DIZAJN I DTP	Kurt&Plasto
LEKTOR	Jadranka Bradarić Šimunac
STRUČNI SARADNICI NA OBNOVI GRADITELJSKOG NASLIJE A	Azer Alić , dipl. ing. arh. Mr. Lamija Abdićević Azra Hadžić , dipl. ing. arh. Amra Hadžihasanović , slikar Adila Hadžimuhamedović , dipl. ing. arh. Alma Ferizbegović , dipl. ing. arh. Ferhad Mulabegović , dipl. ing. arh. Nurudin Pušilo, dipl. ing. arh. Robert Stergar, dipl. ing. arh. Nataša Šahinović , historičar umjetnosti Dženana Šaran, dipl. ing. arh.
TEHNIČKA REDAKCIJA	Samira Agić Zdenko Abrilo, dipl. ecc Azra Hajro-Lojo, slikar Davor Hemreković Emina Hašimbegović arh.teh. Violeta Kovačević Ornela Rezonović
IZVRŠNA PRODUKCIJA	Refresh Production d.o.o.
TIRAŽ	1000
ŠTAMPA	Hercegtisak d.o.o.

PISMO UREDNIŠTVA

Poštovani,

Pred Vama se nalazi Monografija radova pod nazivom Zaštita baštine 2003.-2009., neobična, pisana i jedinstvena audio-vizualna dokumentaciona građa o kulturnim, historijskim, arhitektonskim i etnografskim vrijednostima raznolikog i brojnog naslijeđa Federacije Bosne i Hercegovine. U ovom periodu obnove i traganja za prioritetima, s ciljem preventivne ili trajne zaštite spomenika, obnovu esto nije bilo moguće raditi planski, jer je novca za ovakvu vrstu aktivnosti uviјek bilo nedovoljno.

Federalno ministarstvo kulture i sporta je u periodu 2003.-2008. godina za zaštitu kulturne baštine obezbijedilo u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine 34.000.000,00 KM. Radi usporedbe, navodimo podatak da je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine putem ovog ministarstva, u 2002. godini, ukupno za kulturu i zaštitu kulturnog naslijeđa izdvojilo svega 200.000,00 KM.

Izrada projektne dokumentacije konzervacije, restauracije, adaptacije, rekonstrukcije, rehabilitacije i revitalizacije spomenika, kao i stručni nadzor pri svim navedenim aktivnostima, odvijao se preko Zavoda za zaštitu spomenika Federacije BiH, koji je u sastavu ovog ministarstva.

Povod za štampanje Monografije je prezentacija radova iz oblasti zaštite i održavanja kulturno-historijskog naslijeđa za period od šest godina.

Federalno ministarstvo kulture i sporta je prihvatio ponuđeni projekt producentske kuće Refresh, sa kojim su se oni prijavili na Javni poziv za dodjelu sredstava iz Budžeta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine. Komisija Ministarstva je prihvatile projektnu ideju ove producentske kuće i angažirala ih da audio-vizualnom metodom (knjiga + DVD) pripreme dokument o dugom poslu, za period 2003.-2008. godina, o zalaganju, požrtvovanosti i kreativnoj sposobnosti Federalnog ministarstva kulture i sporta i Zavoda za zaštitu spomenika.

Na stranicama Monografije se nalazi i pregled dodijeljenih sredstava za objekte kulturne baštine i programe edukacije za 2009. i 2010. godinu.

Predmeti Monografije u vidu ilustriranih izložaka su svjedoci prošlog vremena i dugačkog posla. Nebrigom i nedovoljnom educiranosti u ili nedostatkom stručnog kadra iz ove oblasti, kontinuirano nestaje duhovni i materijalni identitet brojnih prošlih i živućih naroda, njihovih kultura, običaja i skladnog življjenja.

Strogom oku „uvara“ baštine nije moglo promatrati uništenje bogate kulturne baštine, pa se posegnulo za stručnjim, naučnim, internacionalnim i priznatim metodama zaštite i obnove, u autentičnom obnavljanju izgleda ponuđenih izložaka prezentiranih u Monografiji, koji su preuzeti iz bogatog vlastitog arhiva i izvedenih projekata stručnog i naučnog tima Sektora za operativno-tehniku zaštitu Zavoda za zaštitu spomenika.

Redakcija

UMJESTO UVODA

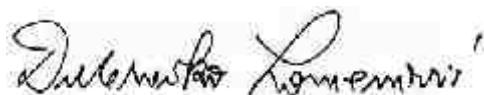
Nakon što se pod dojmom ratne destrukcije koja je teško pogodila kulturnu baštinu Bosne i Hercegovine o kulturnom naslije u, esto opravdano, ponekad i po inerciji, uglavnom govorilo u negativnom kontekstu sa naglaskom na nedostatku novca i potrebi ve ega angažmana odgovornih institucija, sazrele su okolnosti da se pogleda i na drugu stranu "medalje". Tu drugu stranu ilustrira jedna izuzetno vrijedna knjiga koja egzaktnim jezikom brojki i slika kulturnu baštinu Federacije Bosne i Hercegovine više nepredstavlja, kako se to uglavnom uobi ajilo kao - "katalog" ruševina podesan ponajprije za rezignaciju i "mudre" dosjetke "da bi nešto trebalo uraditi..."

Ako se za jednu knjigu odre enog žanra uop e može re i da sadrži sve ono što je relevantno, onda je to bez sumnje primjenjivo na ovu knjigu. Njezin sadržaj podijeljen je na pet ve ih tematskih cjelina po evši od kriterija za dodjelu sredstava i liste objekata kulturne baštine obnovljenih sredstvima Federalnog ministarstva kulture izme u 2003. i 2008. godine, preko popisa javnih objekata iz istog perioda do objekata kulturne baštine i programa edukacije za 2009. i 2010. godinu te drugih aktivnosti ministarstva. Dalje slijedi poimeni ni pregled svih objekata po kantonima sa konkretnim nov anim sredstvima uloženim u projekte njihove izgradnje, sanacije, obnove i opremanja. Ovaj dio knjige pokazuje da se aktivnosti ministarstva nisu ograni avale samo na spomenike kulture nego da su zna ajne iznose za svoj rad tako er dobine institucije poput biblioteka, kulturno-informacionih centara, raznih nevladinih udruženja, galerija, muzi kih škola i turisti kih parkova. Posebnu dokumentarnu vrijednost predstavlja iscrpan popis nacionalnih spomenika kulturno-historijskog naslije a, spomenika prirode, ustanova kulture i programa edukacije te sakralnih objekata popra en tabelom iznosa nov anih sredstava uloženih u projekte njihove sanacije i rehabilitacije. U okviru tematske cjeline posve ene aktivnostima ministarstva (2003.-2010.) slijedi pregled djelatnosti vezanih za manifestaciju pod naslovom Dani evropskog naslije a u BiH. Ovaj pregled završava podužim popisom zaslužnih institucija i pojedinaca kojima je izme u 2004. i 2009. dodijeljena Povelja za doprinos u o uvanju i obnovi kulturno-historijskog naslije a. Prate i materijal knjige predstavljaju etiri DVD-a koja sadrže bogatu audio-vizualnu gra u razvrstanu po odre enim kantonima u izradi producentske ku e Refresh, koja je, nakon prijave na Javni poziv za dodjelu sredstava iz Budžeta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, realizirala ovaj zamašni i vrijedni projekt.

Sve kompleksne poslove na izradi projektne dokumentacije, konzervacije, restauracije, adaptacije, rekonstrukcije, rehabilitacije i revitalizacije spomeni ke baštine obavio je Zavod za zaštitu spomenika Federacije BiH u sastavu Ministarstva kulture i sporta. Poimeni no navedeni stru ni saradnici Zavoda angažirani na obnovi graditeljskog naslije a, na elu sa direktoricom Lidjom Mi i , zaslužuju iskrene kolegijalne estitke za ura eni posao.

Nezaobilazna je u svemu tome uloga resornoga ministra, dopremijera u Vladi Federacije BiH, Gavrila Grahovca, iji se "rukopis" – inventivnost, preciznost i sposobnost rukovo enja – raspoznaće u pozadini projekata prezentiranih u ovoj knjizi. Tokom dva mandata na mjestu ministra kulture i sporta (2003.-2010.) ministar Grahovac je svojim angažmanom i autoritetom presudno pridonio tome da upravo to ministarstvo po ostvarenim rezultatima i prisutnosti u javnosti postane jedno od vode ih. Sve to dodatno dobiva na zna aju kada se zna da kod nas, i ne od ju er, vlada pogrešna filozofija prema kojem izdvajanje za kulturu svoje mjesto obi no nalazi na kraju liste prioriteta. Svojim na inom plasiranja potreba i vo enja ministarstva aktualni ministar je podigao ne samo svijest o mijenjanju takvoga defenzivnog stava nego i ugled ove institucije koja je u vremenskom periodu od 2003. do 2008. za spomeni ku baštinu i sli ne projekte izdvojila – za naše prilike gotovo nevjerojatnih – 34.000.000,00 KM.

Knjiga o kojoj je rije predstavlja ne samo dokument jednog vremena nego i dragocjenu audio-vizualnu gra u o tipološki raznolikim spomenicima koji pokrivaju širok vremenski dijapazon od prahistorije do najnovijih vremena. Ona ponovo aktualizira raspravu o kulturnoj baštini kao jednom od važnih razvojnih resursa Bosne i Hercegovine. Ovaj put me utim u izrazito pozitivnom ozra ju.

Prof. dr. Dubravko Lovrenović

RIJE RECENZENTA

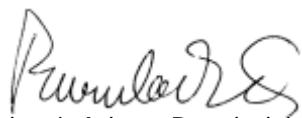
Knjiga koja je pred nama predstavlja svojevrstan pregled najvažnijih aktivnosti koje je u periodu od gotovo sedam godina imalo Federalno ministarstvo kulture i sporta, a što se odnosi na zaštitu, prezentaciju i istraživanje mnogobrojnih objekata kulturne i graditeljske baštine Federacije BiH. Uvid u sam sadržaj monografije dokazuje vrlo reprezentativan broj lokaliteta, kulturno-historijskih spomenika, objekata, graditeljskih cjelina koje su bile predmetom angažmana resornog ministarstva. U toku navedenog perioda Federalno ministarstvo je bilo prisutno na 256 lokacija. Ono što posebno treba pozdraviti jest audio-vizuelna prezentacija gra e koja predstavlja sastavni dio monografije.

Lista izloženih lokaliteta i objekata svjedo i o prošlim vremenima, ali i neumitnom procesu devastacije bogate kulturno-historijske baštine. Federalno ministarstvo kulture i sporta kroz mnogobrojne aktivnosti zaštite ali i podrške razli itim kulturnim manifestacijama bilo je prisutno na podru ju svih 10 Kantona Federacije BiH.

Pored objektivnih okolnosti, u velikom broju slu ajeva uništavanje spomeni ke baštine rezultat je nebrige lokalnih vlasti, nepostojanja svijesti stanovništva, nedostatkom sposobljenog kadra i nedovoljnom informiranoš u. Upravo izlaženje ove reprezentativne monografije treba biti poticaj afirmaciji i nastanku angažmana svih na zaštiti, prezentaciji i nažalost esto i bukvalnom spašavanju bogate baštine naše zemlje.

Intenzivnim i kontinuiranim radom, javnost, pa ak ni sami akteri, esto nemaju predstavu o obimu i vrsti obavljenog posla. Zbog toga je štampanje jedne ovakve publikacije iznimno bitno kao dokument koji ostaje dokazom rada, ali i okvirom u kojem se treba kretati u budu em periodu.

Na temelju svega iznijetog, preporu ujem tiskanje ovog vrijednog djela, kao najreprezentativnijeg svjedoka ura enog.

Adnan Busuladžić

Doc.dr.sci. Adnan Busuladžić

KRITERIJI ZA DODJELU SREDSTAVA

9

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

10

Transfer za obnovu kulturnog i graditeljskog naslije da

Opći kriteriji za raspodjelu sredstava tenuih transfera:

- kvalitet kandidiranih programa i projekata i njihov doprinos podizanju općeg nivoa u oblastima zaštite kulturnog i graditeljskog naslijeada, kulture i sporta;
- doprinos angažiranju i afirmaciji mlađih u oblastima zaštite kulturnog i graditeljskog naslijeada, kulture i sporta;
- doprinos uspješnom prezentiranju i afirmaciji Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine u svijetu;
- nastavak realizacije započetih projekata;
- ravnomjerna regionalna i nacionalna zastupljenost;
- podrška djelatnostima koje podstiču povratak i održivost povratka izbjeglih i raseljenih osoba u Federaciji BiH;
- sufinansiranje od strane državnih organa i Republike Srbije;
- podrška programima i projektima koji imaju potporu lokalne zajednice i obezbijedeno sufinansiranje.

Posebni kriteriji:

- vrijednost objekta
(istorijska, umjetnička, arhitektonska, kulturna, duhovna, prostorna);
- stanje objekta
(preliminarna zaštita, konzervacija, sanacija, restauracija i revitalizacija);
- prioritet i neophodnost radova u skladu sa stanjem objekata koji imaju status nacionalnog spomenika Bosne i Hercegovine;
- zaštita i očuvanje pokretnih i nematerijalnih kulturno-historijskih dobara; nastavak i realizacija započetih projekata.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

12

OBJEKTI KULTURNE BAŠTINE 2003. - 2008. GODINA

13

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

14

1. UNSKO-SANSKI KANTON

15

1. UNSKO-SANSKI KANTON

STARI GRAD OSTROŽAC

Stari grad sa istaknutim zamkom pripada skupini vlastelinskih utvrda, pominje se 1286. godine, izvorno nazvan Comunitatis Ostrocensis (na pe atu). Osmanlije ga zauzimaju 1577. godine i formiraju sjedište ostroža ke kapetanije. Sjeverni dio grada je iz srednjeg vijeka nazivan narodni, a srednji i južni dio, iz osmanskog doba, gospodski. Posjedovao je džamiju, a oko 1900/02. godine sagra en je neogoti ki zamak sa sobama opremljen bogatim stilskim namještajem, umjetni kim slikama, muzi kim instrumentima i bibliotekom. Korišten je do 1942. godine kada je uništen, a od 1969. je pretvoren u Umjetni ku koloniju.

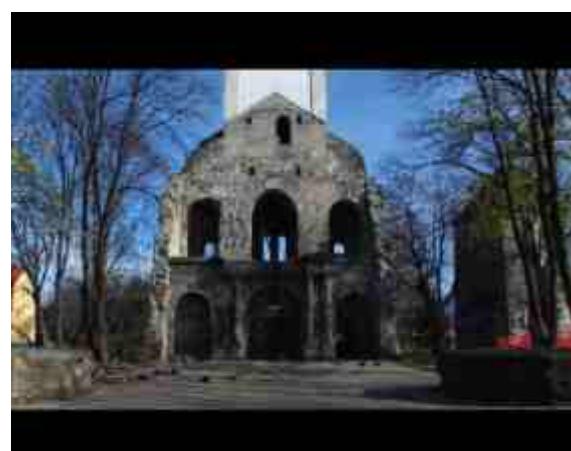

1. UNSKO-SANSKI KANTON

17

CRKVA SV. ANTE PADOVANSKOG

Katoli ka crkva sv. Ante Padovanskog u Biha u sagra ena je 1891. godine. Bombardovana je i srušena u Drugom svjetskom ratu. Sa uvan je toranj i dio zidova crkve. Karakteristi na je za crkve gra ene u 19. vijeku kao trobrodna crkva sa elementima romanike, gotike i baroka sa bogatim pilastrima i vijencima. Toranj je ra en sa tri etaže i visine je oko 50m.

MUSALA U KAMENGRADU

Na ulasku u Kamengrad situirana je Musala koju je prema pisanim dokumentima i predanju podigao sultan Fatih II, vjerovatno 1463. godine, na mjestu gdje je klanjao džumu. Pripada tipu bajramske musale gdje su se molitve obavljale za vrijeme dva bajrama. Više puta je rušena i obnavljana, a nakon rušenja 1942. godine, nekvalitetno i nestru no je obnovljena od strane lokalnog stanovništva. U autenti nom obliku sa uvan je jedino mihrab.

18

1. UNSKO-SANSKI KANTON

MUZEJ PRVOG ZASJEDANJA AVNOJ-A

Bivša zgrada ženskog samostana sagra ena 1939. godine u Biha u, poslužila je za održavanje Prvog zasjedanja AVNOJ-a 26. i 27. novembra 1942. godine. Iste godine od 27. do 29. decembra u toj zgradici je održan Prvi kongres USAOJ-a.

GROBNICA HRVATSKOG PLEMSTVA

Grobnica hrvatskih velikana, uz crkvu sv. Ante, tipa sarkofaga, obložena je vertikalnim ploama dekorisanim u srednjovjekovnim, geometrijskim i floralnim motivima i sa uklesanim grbom grada Bihaća.

1. UNSKO-SANSKI KANTON

19

STARI GRAD KLJUČ

Srednjovjekovni utvrđeni grad situiran je uz obalu rijeke Sane. Prvi put se pominje u dokumentima iz 1363. godine, a kasnije se pominje i podgrađe Podključ. Po tadašnjoj hijerarhiji gradova bio je kraljevski grad. Pripadao je župi Mrenskoj (ili Banici), sanskoj župi. Osmanlije ga zauzimaju 1463. godine. Sagrađen je na okomitom, stjenovitom grebenu koji dominira ključkom kotlinom i predstavlja jedinstven primjer bosanskih srednjovjekovnih longitudinalnih fortifikacija na uzvisini. Kompleks grada sa injavaju stariji kraljevski srednjovjekovni dio, osmanski grad Tabori i isturena kula Ljubica.

KAPETANOVA KULA

Kula je situirana na lijevoj obali Une u blizini ostataka biha ke tvr ave. Nije ta no utvr ena godina izgradnje. Sagra ena je svakako prije 1592. godine i datira iz perioda kada je Biha bio pod hrvatskom vlaš u. Prilikom rušenja starog grada 1890/91. godine, od tri kule sa uvana je Kapetanova kula. Spada u arhitektonski tip kapetanskih kula u kojima su oni stanovali i sa posadom uvali granicu. Osim prostorija za stanovanje imala je i tamnicu. Od dolaska austrougarske vlasti kula je služila kao zatvor.

20

1. UNSKO-SANSKI KANTON

CRKVA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Katoli ka crkva Blažene Djevica Marije sagra ena je u 14. vijeku, a prvi tragovi katoli anstva na ovim prostorima sežu iz 13. vijeka, kada je u Bosanskoj Krupi bio Franjeva ki samostan.

STARI GRAD BOSANSKA KRUPA

Pominje se krajem 18. vijeka kao utvrda na desnoj obali Une,
podignuta na kamenitoj stjeni.

1. UNSKO-SANSKI KANTON

21

STARI GRAD TODOROV

Srednjovjekovni grad Todorovo (Novi Grad) situiran je u selu Todorovu, stotinjak metara lijevo uz cestu Pe igrada u Vrnogra u, nazvan po kaštelanu Zrinjskom Mihajlu Deli Todoru.

Bio je pod zaštitom knezova blagajskih, a kasnije je pripadao Ivanu Karlovi u i Nikoli Zrinjskom. Zauzimaju ga osmanlije 1578. godine.

STARI GRAD VRNOGRA

Kasnosrednjovjekovni utvrjeni grad Vrnograč sagrađen je na sjevernom obronku Pehovog brda i pripadao je porodici Krešići. Sagrađen je oko 1456. godine. Od 1563. do 1638. godine, esto je mijenjao gospodare. Osmanlije su ga popravile i naselile 1636. godine. Karlovačkim mirom (1699.) Austro-Ugarska je pristala da grad ostane u vlasti porte i do 1838. godine bio je u dobrom stanju.

22

1. UNSKO-SANSKI KANTON

STARI GRAD BUŽIM (AVA)

Jedan od najljepših srednjovjekovnih fortifikacija u Pounju, južno od Bužima, prvi put se pominje u dokumentima oko 1251. godine kao mjesto u kome je izdata jedna povijet, bio je u posjedu Martina Frankopana i Keglevića do 1495. godine. Osmanlije ga zauzimaju 1576. i uključuju u sastav krupske kapetanije i pod upravu bihaćkog sandžaka. U građevinskom i arhitektonskom smislu jasno se mogu izdvojiti dvije graditeljske faze: stariji, unutrašnji grad na najdominantnijoj poziciji terena, sagrađen najkasnije u drugoj polovini 14. vijeka, i mlađi, spoljašnji grad iz 15. vijeka (1484.). U dvorištu, u blizini cisterne, osmanlije su izgradile džamiju na temeljima srednjovjekovne crkve sv. Klimenta iz 1334. godine.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

KUĆA NURIJE POZDERCA

Stambeni objekt porodice Pozderac nalazi se u Cazinu. Poznata gradska porodica je kuća u dala opštini Cazin. Kuća predstavlja način življenja karakteristične za gradske porodice. To je spratni objekt sa magazom. Krov je etverovodni, pokriven šindrom sa bondruk zidovima malterisanim i kredenim u bijelo i metalnom uspratnom drvenom konstrukcijom.

1. UNSKO-SANSKI KANTON

23

STARI GRAD PODZVIZD

Iznad sela Podzviza nalaze se ostaci starog odbrambenog objekta iz srednjeg vijeka i osmansko perioda. Po tragovima (okrugle kule) je jasno da je grad nastao u 13. vijeku, a sagrađen je na predistorijskoj gradini. Zaposjedali su ga Turci i zauzeli oko 1670. godine. Za vrijeme njihove vlasti je temeljito popravljen. Bio je u sastavu krupske i ostrožne kapetanije. Ulaz u grad je na istočnoj strani, a iznad njega stražarnica. Iznad stražarnice je drvena džamija.

CRKVA SV. PREOBRAŽENJA

Hram Preobraženja Gospodnjeg u Bosanskoj Bojni u opštini Velika Kladuša, sagradio je 1880. godine a posvećen 1883. godine. Nalazi se u Eparhiji bihačko-petrovačkoj.

24

1. UNSKO-SANSKI KANTON

STARO DRVENO DŽAMIJE U BUŽIMU

Džamija se nalazi u podnožju srednjovjekovnog Starog grada Bužima. Objekt je sagradio oko 1838. godine. Prvougaonog je oblika sa 414 m² korisnog prostora (225 m² prizemlje+162 m² mahfil) i predstavlja veću drvenu građevinu. Ono poštujuće je karakteristična konstruktivna drveni sistem, vezu stupova i greda.

CRKVA ROĐENJA PRESVETE BOGORODICE

Pravoslavna crkva Rođenja Presvete Bogorodice u Bosanskoj Krupi sagrađena je i posvećena 1882. godine. Nalazi se u podgrađu Starog grada u neposrednoj blizini druga dva sakralna objekta, katoličke crkve i džamije. Ikonostas i zidno oslikavanje 1929. godine radio je poznati bosanskohercegovački slikar Roman Petrović.

1. UNSKO-SANSKI KANTON

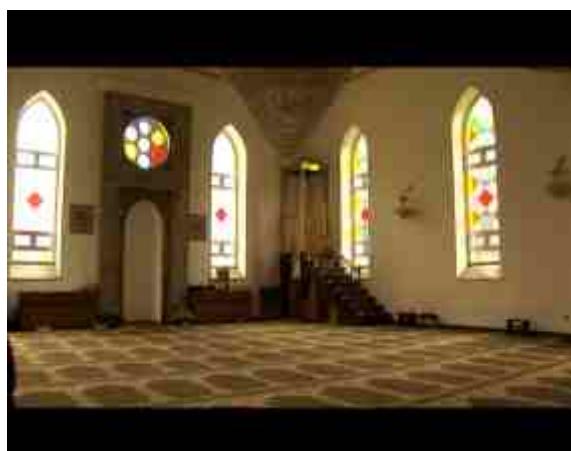
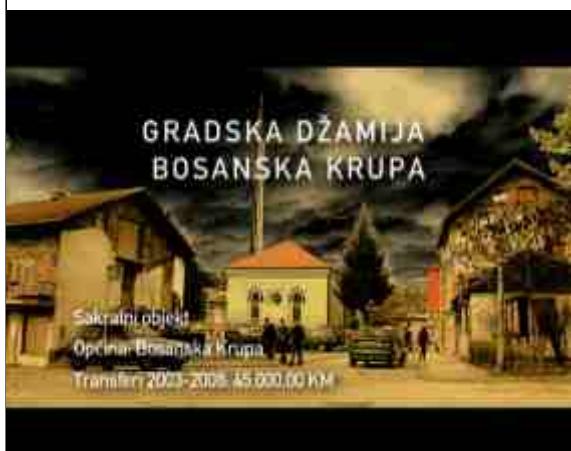
25

GRADSKA DŽAMIJA U BOSANSKOJ KRUPI

Džamija je locirana nedaleko od tvrđave Starog grada u Bosanskoj Krupi.

Nije poznato kada je osnovana džamija niti ta na koju godinu izgradnje.

Džamija datira vjerojatno s kraja 18. vijeka jer ima elemente građevina iz osmanskog perioda. Objekt džamije je više puta obnavljan. Iznad ulaza sa uvana je kratak zapis o obnovi džamije iz 1908. godine. Uz džamiju se nalazi manje groblje.

STARI GRAD OSTROVICA

Stari grad Ostrovica nalazi se na lijevoj obali rijeke Une, iznad Kulen Vakufa.
Tvrjava se sastoji od petri kule i dvije tabije.

26

1. UNSKO-SANSKI KANTON

STARI GRAD CAZIN

Graditeljska cjelina stari grad Cazin kao utvrda potječe iz perioda kasnog srednjeg vijeka.
Ima osnovu nepravilnog kvadrata sa površinom oko 2200 m^2 .
Gornji plato na kojem se nalazi džamija danas je uređen kao parkovski prostor

2. POSAVSKI KANTON

27

2. POSAVSKI KANTON

MUZEJ VRATA BOSNE

Toliški samostan poti e iz druge polovine 19. vijeka. Sadašnja zgrada samostana podignuta je 1923. godine, a 1986. zapo eta je gradnja novog samostana.

Stara samostanska zgrada koristi se za biblioteku i muzej.

U muzeju se, izme u ostalog, nalazi nekoliko umjetni kih slika nepoznatih majstora iz 18. vijeka, kalež s po etka 16. vijeka, te Biblija iz 1651. godine.

Biblioteka broji oko 10.000 svezaka.

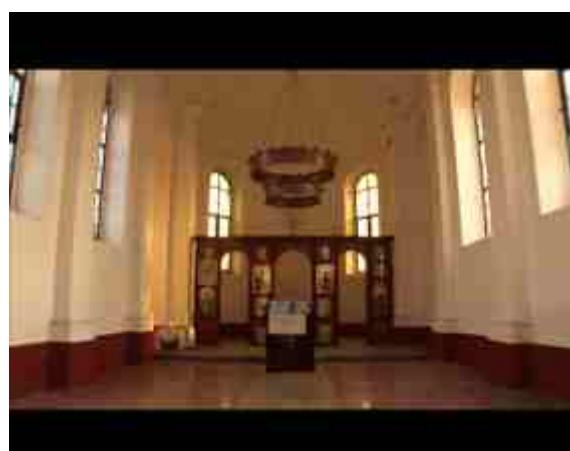
2. POSAVSKI KANTON

29

CRKVA USPENJA PRESVETE BOGORODICE

Crkva Silaska sv. Duha osve ena je 1911. godine. Sagradio ju je sveštenik Jovan Risti . Uništена je u Drugom svjetskom ratu 1944., a renovirana 1968. godine.

Generalno je obnovljena 1991. i posve ena Uspenju Presvete Bogorodice. Od crkvenog inventara sa uvana je knjiga pjesama na staroslavenskom Pentikostar iz 1881. godine.

MALA VIJE NICA

Zgrada Beledije ili Male vije nice u Odžaku sagra ena je 1903. godine od strane Austro-Ugarske Monarhije.

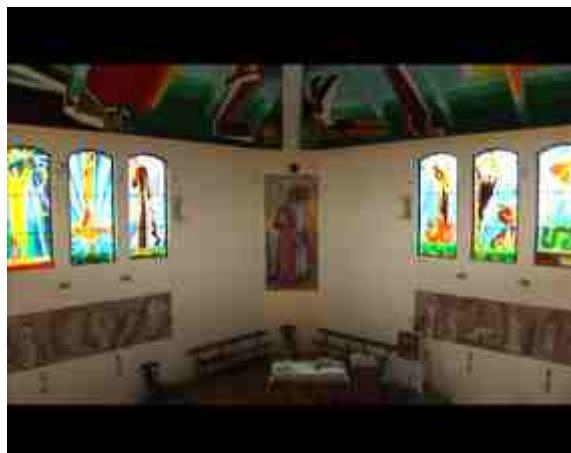

30

2. POSAVSKI KANTON

FRANJEVA KI SAMOSTAN POTO ANI

Franjeva ki samostan nalazi se u opini Odžak. Samostan posjeduje bogat bibliote ki fond.

3. TUZLANSKI KANTON

31

3. TUZLANSKI KANTON

STARI GRAD SREBRENIK

Srednjovjekovno utvrđenje Srebrenik (Sotto Srebrenich), kasnije poznat kao stari zamak, smješten na obroncima planine Majevica, pominje se iza 1332. godine. Jedno vrijeme pripadao je srebreni koj nahiji, a od 1701. godine grada a koj kapetaniji.

Današnji očuvani kameni ostaci zidova ukazuju na izvanredno poznavanje gradnje na nepristupačnim dijelovima uzvišenja. Grad posjeduje tri prostorne cjeline od kojih su najbolje očuvane one iz osmanskog perioda, osim najsjevernije kule, koja potiže iz srednjeg vijeka. Gradom dominira kapijska kula sa visećim mostom.

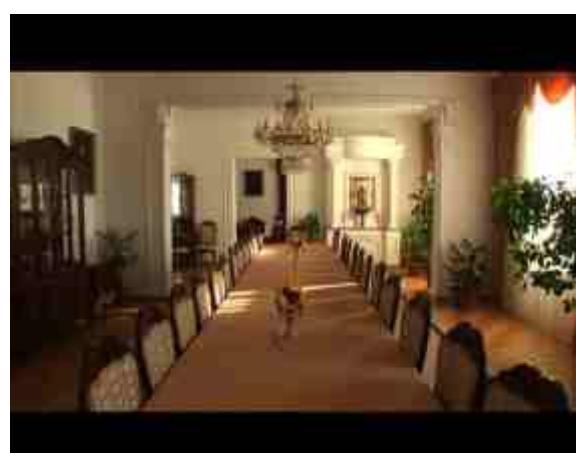
3. TUZLANSKI KANTON

33

VLADIČANSKI DVOR

Mitropolitova palata – Vladimirov dvor, u kojem je novi pogodak Zemaljske vlade, sagrađen je 1913. godine po projektima Rudolfa Tonniesa i Jana Pokornog.

U dvoru je smješten stan mitropolita kao i bogat biblioteku i fond doma ih i svjetskih autora. U sklopu dvora je formiran i izložbeni prostor sa eksponatima vrijednih pokretnih sakralnih elemenata kulturne baštine.

HUSEJNIIJA DŽAMIJA

Husejnija ili džamija Husein-kapetana Gradaš evi a situirana je ispod same gradske kapije. Osniva džamije je Husein-kapetan Gradaš evi, Zmaj od Bosne, posljednji grada a ki kapetan. Sa uvani tarih-natpis nad ulazom datira izgradnju džamije u 1826. godinu. U kompleksu uz džamiju se nalaze: groblje, biblioteka Fadil-paše i esma u blizini. Džamija predstavlja transformirani tip jednoprostorne podkupolne džamije sa graditeljskim iskustvom lokalnih neimara i motivima doma e ornamentike, iz doba turskog baroka u BiH.

34

3. TUZLANSKI KANTON

KAPELA GOSPE LIPNI KE

Kapela (svetište) Gospe Lipni ke, Lipnica Srednja datira s kraja 17. vijeka gdje je bilo staro molitvište. U njemu se nalazi stara Gospina slika iz Gradovrškog samostana.

TURALI BEGOVA DŽAMIJA

Turalibegova ili Poljska džamija sagrađena kao drveno unutrašnjo-podkupolna građevina spada u rijetki spomenik takve gradnje iz 1572. godine, situirana u blizini „kapije“ u Polju. Zbog slijeganja tla pretrpjela je znatna oštećenja, ukrušivana je u temeljima i nadzivana. Munara je sa pomerenim centralitetom, ime je izgubila autentični izgled.

3. TUZLANSKI KANTON

35

FRANJEVAKI SAMOSTAN SV. PETRA APOSTOLA

Franjevački samostan projektovao je prof. Zlatko Ugljen. Samostan posjeduje bogata pokretna kulturna dobra.

DJEVOJA KA PE INA

Pri ulazu u pećinu nalazi se više graviranih crteža u kamenoj masivi koji prikazuju dva konjanika ispred kojih se nalaze životinje – konj i jelen – vjerovatno su predstavljale događanja iz lova. Pećina je značajna kao narodni memorijalno prirodni spomenik.

36

3. TUZLANSKI KANTON

ARHEOLOŠKI LOKALITET KICELJ

Prilikom kopanja rovova za odbranu grada Tuzle u travnju 1992. godine otkrivena je nekropolja na brdu Kicelj, na kojoj je pronađeno neolitsko sojenje kojim su području podizana naselja i iz rimskog, srednjovjekovnog i osmanskih perioda.

U jednom od grobova uz skelet su pronađena dva para brončanih naušnica. Tipološkom analizom naušnica i rekognosciranjem lokaliteta pretpostavlja se da bi nekropolja mogla datirati iz ranog srednjeg vijeka.

DELI I DŽAMIJA

Nema preciznih podataka o izgradnji Deli i ili Donje džamije.

Smatra se da je nastala u vrijeme austrougarske uprave u BiH, oko 1900. godine. Džamija pripada tipu pravougaonih džamija sa unutrašnjim mahvilom, etverostrešnim krovom i drvenom munarom. Oko džamije se nalazi manji harem.

3. TUZLANSKI KANTON

37

STARI GRAD GRADA AC

Srednjovjekovna utvrda na lokalitetu Gradina u naselju Grada ac, prvi put se помиње у pisanim dokumentima oko 1461. godine pod imenom Gra ac. Bila je osmanska tvrava sa kompleksom feudalnog dvorca. U srednjem vijeku utvrda sa okolinom pripadala je oblasti Usora i župi Nenavište i bila njeno središte. Najstariji dijelovi utvrde su na južnoj strani prostranog platoa, iznad luke povijenog korita rijeke Gradašnice gdje su službeno otkriveni primjeri keramike iz perioda od 13. do 15. vijeka. Prema službenom popisu iz 1833. godine imala je 25 topova različite veličine. Napuštena je 1878. godine.

AUSTRIJSKA POŠTA

Okružna pošta, kasnije Narodna biblioteka, sagrađena je oko 1901. godine, u duhu historicizma. U arhitektonskom smislu ovaj objekt je najznačajniji iz austrougarskog perioda. Nosivi zidovi su od kamena, a pregradni od opeke. Krovna konstrukcija je drvena, a krov pokriven crijevom. Kapiteli stupova i eni su kao improvizacija dorskog i jonskog stila.

38

3. TUZLANSKI KANTON

SOKO DŽAMIJA

Džamija je smještena neposredno uz srednjovjekovni grad Soko na kamenoj stijeni.

Istraživanja su potvrdila da je 30-tih godina 16. vijeka, prвobитni vlastelinski dvor pretvoren u crkvu, koja je sada islamski vjerski objekt.

U funkciji crkve objekt služi do velikog tursko-austrijskog rata 1683.-1699. godine. Mještani Sokola 1934. godine obnovili su džamiju koja je bila u funkciji do 1980. godine.

ARHEOLOŠKI LOKALITET ZAKETUŠA

Iznad sela Straža nalazi se prahistorijska gradina na lokalitetu Grabovik – Zaketuše gdje su pronađeni prvi primjerci keramike iz kasnog bronzanog i starijeg željeznog doba u velikim količinama. Područje je još nije dovoljno istraženo.

3. TUZLANSKI KANTON

39

RUSOV MLIN

Na lijevoj obali rijeke Oskove, pored puta Živinice-Banovići, više od jednog vijeka melje stara vodenica, Rusov mlin. Ime je dobila po Omeru Kahrimanoviću, koji je veliki dio svog života proveo u Rusiji. Mlin je jedan od rijetkih na ovom području koji je sačuvan od propadanja.

NEKROPOLA STE AKA ŽIVINICE

Nadgrobni spomenici su iz perioda kasnog srednjeg vijeka.
Sa uvana su etiri ste ka u obliku sanduka i sarkofaga, koja su dislocirana.
Jedan od ste aka je ukrašen figuralnom predstavom uz natpis.

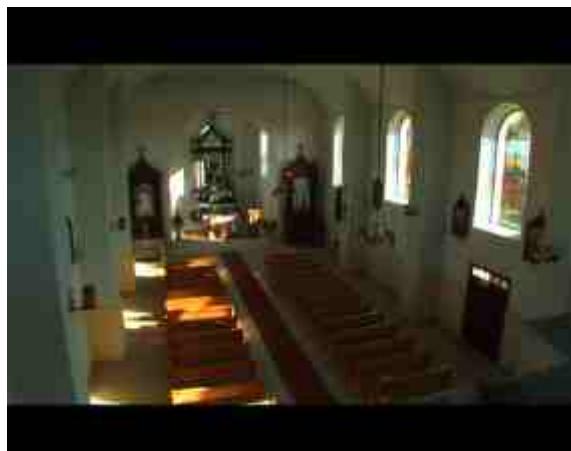

40

3. TUZLANSKI KANTON

CRKVA SV. JURIJA

Gradnja katoli ke crkve sv. Jurija u Moran anima,
MZ Ljuba e kod Tuzle zapo eta je 1903. godine.
Crkva je gra ena do 1913. godine i nikad nije bila završena.
Župa sv. Jurija geografski pokriva veliko podru je od Ozrena do Drine.

STARA DŽAMIJA U ŠPIONICI

Džamija u Špionici je najstariji objekt na ovom području, nastao između 1820. i 1827. godine.

Pripada tipu džamija sa otvorenim trijemom, etverovodnim krovom i drvenom munarom.

Molitveni prostor i ulazni trijem povezani su strmim krovom u jednu cjelinu.

3. TUZLANSKI KANTON

41

CRKVA USPENJA PRESVETE BOGORODICE

Saborni hram Uspenja presvete Bogorodice u Tuzli građen je u periodu od 1874. do 1882. godine po nacrtu inženjera Antona Linardovića. Uz hram je zaštićeno i vrijedno pokretno naslijeđe.

3. TUZLANSKI KANTON

4. ZENI KO-DOBOJSKI KANTON

43

4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

DŽAMIJA U KRALJEVOJ SUTJESCI

Džamija je sagrađena u lokalnom graditeljskom maniru, etvrtaste osnove sa drvenim krovom iz kojeg izlazi drvena munara. Locirana je na lijevoj obali rijeke Trstionice. Osnovana je prema predanju od strane Mehmeda II El-Fatiha u 15. vijeku i smatra se prvom sagrađenom džamijom u Bosni.

4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

45

STARI GRAD VISOKI

Utrvana kraljevski grad Visoki pominje se oko 1355. godine, nalazi se na brdu Grad (Visočica) iznad današnjeg grada Visoko, ranije pripadao župi Bosna, kasnije u sastavu bosanskog sandžaka i visoke nahije. Osim vojno-odbrambene funkcije bio je povremeno sjedište bosanskih kraljeva i vlastele, stalno sjedište velikog bosanskog kneza, a dolaskom Turaka 1463. godine utvrda je velikim dijelom razorena i do danas nije obnavljana. Pripada tipu starih srednjovjekovnih bosanskih geomorfoloških prototipova utvrda na uzvišenju, izdužene pravougaone kompaktne osnove koja prati oblik i veličinu zaravnatog hrbata brda. Struktura zidova je sagrađena od netesanog kamena krećuća u krečnom malteru. Neposredno uz zidine postojala je trasirana stara antička i srednjovjekovna cesta.

CRKVA SV. ILIJE PROROKA

Pravoslavna crkva sv. Ilije Proroka situirana je u novom dijelu grada Maglaja. Datira iz austrougarskog perioda. Gradnja objekta počela je 1906. godine, a završena i osvećena 1908. Objekt spada u jednobrodne crkve tipa sažetog upisanog krsta. Sagrađena je u pseudobizantskom stilu, karakterističnim za sakralne objekte pravoslavne provinijencije sa kraja 19. i početka 20. vijeka.

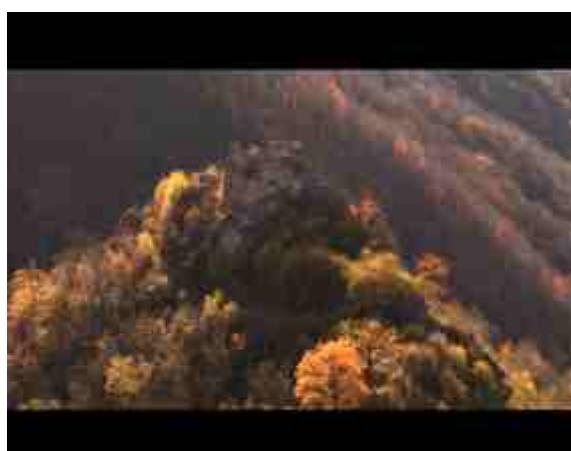
46

4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

STARI GRAD BOBOVAC

Srednjovjekovni utvrđeni grad Bobovac bio je stono mjesto bosanskih vladara. Pominje se 1350. godine.

Građen je od kasne antike do osmansko-kontroliranog perioda sa tri arheološka sloja: prahistorijska gradina, kasnoantički kastrum i srednjovjekovni utvrđeni grad. Arhitektonsko-građevinsku aglomeraciju čine etiri prostorno-strukturalne cjeline: branična kula sa kompleksom utvrđenog vladarskog dvora, bedemom ozidano dvorište sa sistemom isturenih kula; kompleks sakralnih objekata, crkvica na vještačkoj zaravni, malo naselje sa zanatskim radionicama unutar bedema; dva manja naselja izvan gradskih bedema i srednjovjekovno groblje. Osmanlije su prvi put ugrozili Bobovac 1459. godine, a 1463. godine zauzeli. Bobovac je imao dvije palate, veliku za prijem poslanstava i drugu manju za kraljevsku porodicu, koja je bila na gornjoj terasi i dobrotvorno utvrđena. Evidentiran je gotski stil, stupovi sa kapitelima, ukrašeni lilijsanimama.

FRANJEVA KI SAMOSTAN KRALJEVA SUTJESKA

Samostan se nalazi na desnoj obali Trstionice, u podnožju brda Teševo, uz konzervirane arheološke ostatke srednjovjekovnog dvora bosanskih kraljeva, dvorske kapele sv. Grgura, nedaleko od srednjovjekovnog kraljevskog grada Bobovca. Prvi put se pominje 1375. godine, a više puta je rušen, obnavljan i dograđivan. Sadašnji izgled datira iz 1890. godine, sagrađen po projektu Ivana Holca. Istu sudbinu imala je i crkva sv. Ivana Krstitelja. Novi objekt crkve sagrađen je 1908. godine prema projektu arhitekta Josipa Pl. Vancića koju je oslikao slikar Marko Antonini. U kripti crkve učva se sarkofag iz 15. vijeka, pretposljednjeg bosanskog kralja. Samostan raspolaže brojnim arhivskim dokumentima, inkunabulama, stariim knjigama, zbirkama slika kao i metalnim i tekstilnim predmetima umjetni koga zanata. Biblioteka je po fondu starih knjiga jedna od najvrjednijih u Bosni i Hercegovini.

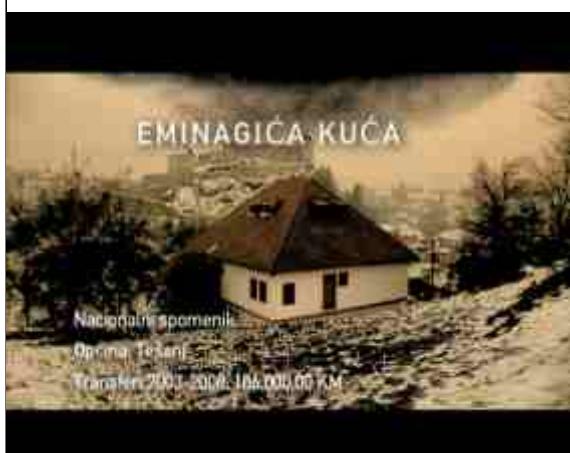
4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

47

EMINAGI A KU A

Tip gradskog stambenog objekta, nazvan po porodici Eminagi, značajan za kulturu stanovanja u Srednjobosanskoj regiji. Vrijeme izgradnje nije poznato, pretpostavlja se da je iz perioda ranog 19. vijeka. Predstavlja generirani arhitektonski tip sa funkcionalnim troetažno raspoloženim prostorima za boravak višegeneracijske porodice, odvojenim dijelom za vlasnika i poslugu, te kuhinjom, magazom za stoku i konje, pokaldrmljenim dvorištem-avlijom, ulaznom kapijom, lociran na padinskom terenu, neposredno uz centar gradske arhive.

Od 1980. godine bio je napušten, a danas saniran i pretvoren u gradski muzej.

TABA KA DŽAMIJA

Pretpostavlja se da je sagrađena u doba kada se u Visokom razvio i osnažio tabakarski esnaf, najvjerojatnije u prvoj polovini 17. vijeka. Esnafska džamija kao jednostavan objekt odvrtaste osnove, rad lokalnih majstora – đun je zidana od kerpija uz mjestimišnu upotrebu kamena. Iz etverovodnog krova izvedena je drvena munara.

48

4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

MANASTIRSKA CRKVA SV. TROJICE

Manastirska crkva sv. Trojice u Vozu i potječe iz 16. vijeka, pominje se kao manastir Vozu a u dokumentima iz 1617. godine. Obnovljen je u periodu od 1856. do 1859. godine. Uz manastirsку crkvu 1894. godine dograđen je zvonik zidan od kamena i pokriven šindrom.

STARI GRAD MAGLAJ

Utvrđeni grad se pominje u povelji ugarsko-hrvatskog kralja Sigismunda, izdatoj pod Maglajem 1408. godine, vjerovatno pri povratku iz pohoda protiv kralja Tvrtka II.

Bio je u funkciji do 1878. godine kada je izgubio strateški značaj i postepeno postao napušteni grad. Osim uobičajenih zgrada za smještaj vojske u okviru zidina nalazi se i sahat-kula.

4. ZENI KO-DOBOSKI KANTON

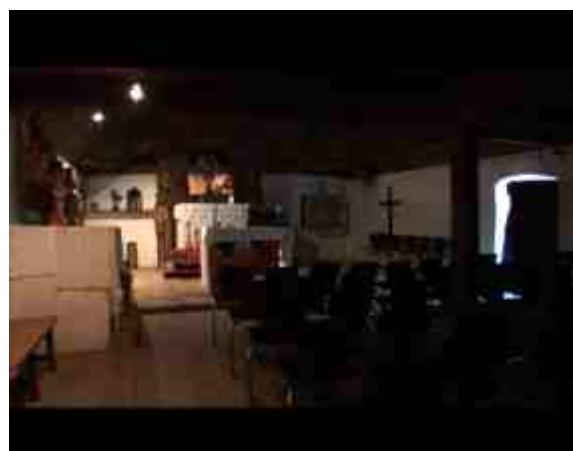
49

STARO DRVENO CRKVOVSKO ZVONIKOVSKO SLOVJE

Župna crkva sv. Arhanđela Mihaila sagrađena je u autohtonom maniru 1819. godine locirana na istom mjestu stare crkve i blagoslovljena iste godine.

Oslikavanje tematizira vegetabilni ornament iz 1822. godine.

Danas najstariji očuvani objekt rimokatoličke sakralne arhitekture u BiH.

STAMBENA KUĆA POD VRANDUKOM

U defteru iz 1469. godine pominje se podgrađe srednjovjekovnog grada Vranduka za koje se vjeruje da je imalo odlike naselja gradskog tipa.

Ispod Vranduka je postojao han 1785. godine, a od početka 19. vijeka bila su tri hana. Stambeni objekti u podnožju Vranduka uglavnom su građeni u bondruk-sistemu, sa visokim kamenim podzidom, pretežno na dva sprata.

50

4. ZENIČKO-DOBOSKI KANTON

KURŠUMLIJA DŽAMIJA

Džamiju kamenih zidova od lokalnog pješara sa centralnim podkupolnim prostorom i tri kupolice iznad sofa sagradio je vakif Kalavun Jusuf-paša Budimlija u drugoj polovini 16. vijeka. Poznata kao

Kuršumlija, obnovljena je više puta od 1867. godine do danas. Harem sa grobljem i džamiju opasuje kameni zid, a sa vanjske strane je uzidana tesma. Proporcionalni džamijski ansambl zajedno sa munarom predstavlja jednu od najljepših džamija u BiH. Graditelj je posebnu pažnju posvetio modularnom sistemu velikih blokova kamena pješara, dekorativnim staklitim i unutrašnjem uređenju kamene konstrukcije mahvila, pandantifa i arabskog slikarskog uređenja kupole.

Portal ulaznog dijela je zanimljivo ukrašen, skladnih proporcija i dekora.

DŽAMIJA U PODGORI

Podkupolna džamija centralnog tipa iz osmanskog perioda 17. vijeka, predstavlja autohtoni neimarski primjer proizvoda kao najmanje građevine ovoga tipa pod etvorovodnim krovom i sa kamenom munarom.

Modul džamije je arhaičan, vjerovatno bez uticaja klasičnog stilskog izraza.

4. ZENIČKO-DOBOSKI KANTON

51

STARI GRAD TEŠANJ

Prvi put se pominje 1461. godine, osnivač i vrijeme izgradnje su nepoznati. Pripadao je bosanskoj srednjovjekovnoj župi Usora, a sve do dolaska osmanlija pripadao je oblasti bosanskog kraljevstva. Preuzet je 1520. godine uz uspostavu vojne posade sa dizdarom. Pripadao je tešanjskoj nahiji i kadiluku, a u 18. vijeku bio je sjedište kapetanije. Napušten je 1840. godine. Arhitektonsko-graditeljsku strukturu kompleksa čine dvije prostorne cjeline u bliskoj funkcionalnoj vezi: Gornji grad (srednjovjekovni utvrđeni grad), a kasnije Donji grad i prigradsko naselje – varoš, današnji Tešanj. Brojni fragmenti keramike i ostaci fortifikacijske arhitekture iz srednjeg vijeka i doba osmanske uprave potvrđuju kontinuitet i slojevitost lokaliteta.

ARHEOLOŠKI LOKALITET MILI

Današnje selo Arnautovi i kod Visokog (Mili) posjeduje ostatke kamenih temelja crkava sv. Kuzme i Damjana (12. vijek) i sv. Nikole (14. vijek). Prema historijskim izvorima oko 1340. godine, bosanski ban Stjepan II Kotromanić osnovao je franjevački samostan u Milima i tom prilikom dao izgraditi novu crkvu sv. Nikole, u kojoj je, 1377. godine krunisan za bosanskog kralja Tvrtko I Kotromanić, gdje mu je jedno vrijeme bila i grobnica.

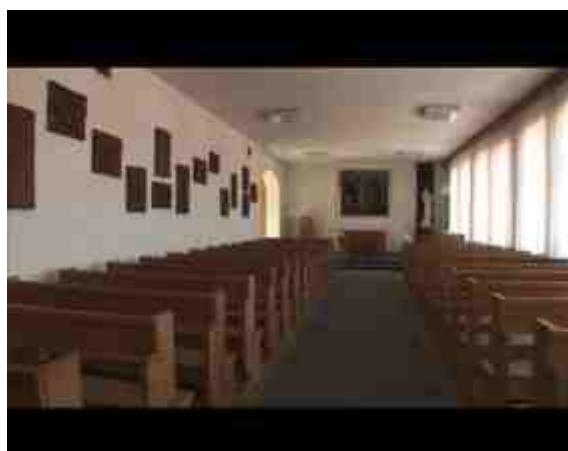

52

4. ZENI KO-DOBOJSKI KANTON

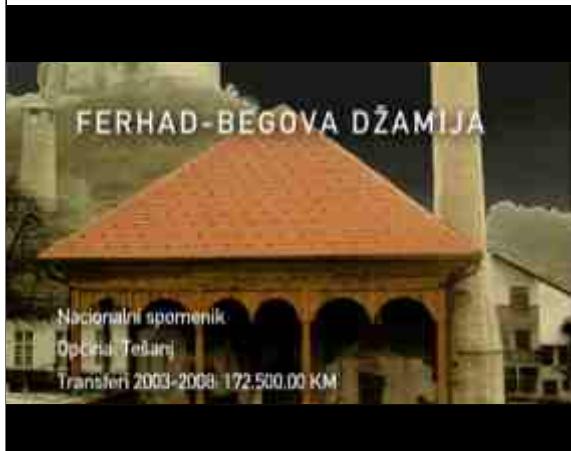
FRANJEVA CI SAMOSTAN VISOKO

Samostan sv. Bonaventure je sagradio na lokalitetu Mile kod Visokog po etkom 14. vijeka. Nekoliko puta napuštan, rušen i obnavljan. U kompleksu se nalazi zgrada gimnazije sagrađena 1912. godine i sjemenište. Samostan posjeduje bogatu zbirku likovne umjetnosti, profesorsku knjižnicu i lapidarij sa bogatom arheološkom zbirkom. Od rimskih spomenika sakupljenih u Visokom i okolini najvrjednija je Batonova ploča, koja je ilirskog plemena Desijata, isklesana u kristalastom dolomitu.

FERHAD-BEGOVA DŽAMIJA

Gazi Ferhad-begova džamija (Ferhad elebija) ili aršijska džamija sagra ena je 1564. godine od strane istog osniva a, vjerovatno je trebala biti presvo ena kupolom. Devastirana je u pohodima princa Eugena Savojskog, oko 1697. godine kada je zapaljena cijela aršija, a temeljito obnovljena 1786. godine. Nad ulazom u džamiju sa uvan je hronogram i odnosi se na obnovu džamije 1882/83. godine. Iz tog vremena poti e minber, urs i musandera.Uz džamiju se nalazi harem i grob Ferhad-bega u kamenom sarkofagu.

4. ZENI KO-DOBOJSKI KANTON

53

ŽUPNA CRKVA SV. MIHOVILA ARHAN ELA

Nova župna crkva sv. Mihovila Arhan ela sagra ena je u periodu 1854.-1869. godine. Crkva je jednobrodna sa dva identi na tornja. Karakteristika za ovu crkvu je konstrukcija stropa koja je savladana u rasponu od 16 m bez dodatih stupova. Crkva baštini mnogo spomenika pokretne kulturne baštine, oltari, glavni i pomo ni, propovjedaonica.

ZAVIČAJNI MUZEJ VISOKO

Zavičajni muzej lociran je u centru Visokog. Iza neugledne zgrade muzeja smještena je velika vrijednost našeg i iskopana na lokalitetu općine. Artefakti nađeni na lokalitetu Okolišta, Starog grada Visoki, Moštra, Mila i drugih arheoloških lokaliteta izloženi su u ovom muzeju.

54

4. ZENIČKO-DOBOSKI KANTON

UZEIR-BEGOV KONAK

Uzeir-begov konak u Maglaju je stambeni objekt bogate maglajske porodice Uzeirbegovići. Sagrađen je 1875. godine. Objekt je isti predstavnik gradske stambene arhitekture manjih mjesta; ima složene osnove sa vrlo sličnim oblicima.

5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

55

5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

STARA ŽELJEZNI KA STANICA PRA A

Stara željezni ka stanica u Pra i sagra ena je u vrijeme Austro-Ugarske, uz kolosjek uskotra ne pruge Sarajevo – Višegrad i u funkciji bila je do 01. 08. 1978. godine. Serijski tip objekata bosanskog arhitektonskog sloga.

5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

57

SINAN BEGOVA DŽAMIJA

U Goraždu su postojale dvije džamije Sinan-bega Sijer i a, koje se pominju još u 18. vijeku. Jedna je stradala u Drugom svjetskom ratu, a druga je bila postoje a džamija Sinan-bega Sijer i a, koja prema popisu Islamske vjerske zajednice datira iz 1600. godine. Na džamiji nije sa uvan tarih. Potpuno je obnovljena ime je izmjenjen njen prvobitni izgled. Od stare džamije danas je ostala jedino munara, dok je zgrada džamije iz temelja obnovljena 1961. godine.

CRKVA SILASKA SV. DUHA NA APOSTOLE

Od ostataka crkve iz srednjeg vijeka zidana je današnja pravoslavna crkva sv. Duha poznata kao crkva sv. Trojice, osvećena 1937. godine.

U Drugom svjetskom ratu od crkve su ostali samo zidovi.

Crkva je djelimično obnovljena 1945. godine, nova crkvena kuća sagrađena je 1967.

Crkva je generalno obnovljena 1977. godine i sagrađena je parohijski dom.

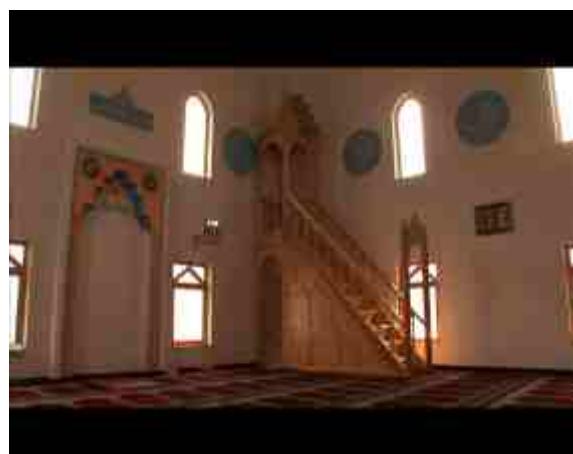
5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

SEMIZ ALI-PAŠINA DŽAMIJA

Mahalska ili Husein-pašina džamija situirana je nedaleko od bivše željezne stanice u Praji, podignuta u drugoj polovini 16. vijeka, ispred koje se do 1943. godine nalazio šadrvan. Džamija u prvobitnom obliku nije sačuvana, osim munare.

Šerefe munare je od kamenih ploča sa majstorski isklesanim arabeskama.

Uz Mahalsku džamiju situirano je Semiz Ali-pašino turbe.

ARHEOLOŠKI LOKALITET PANORAMA

Prilikom izvođenja radova na polaganju betonskih cijevi za regulaciju vodotoka Kolijevke, u naselju Panorama u Goraždu, naišlo se na grobne konstrukcije, pet grobnih komora sa ostacima skeleta koji su oštećeni prilikom izvođenja radova.

Dio ovog lokaliteta, nekadašnji Rasadnik, već je ranije arheološki tretiran. Poodmakli stupanj urbanizacije onemoguava poduzimanje sistematskih iskopavanja pa su stručnjaci, na osnovu historijske građe i pronađenog arheološkog pokretnog materijala, dugmad od bronce, ove grobove datirali u period 14. i prve polovine 15. vijeka.

5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

59

SEMIZ ALI-PAŠINO TURBE S HAREMOM

Turbe je locirano 10 m od istoimene džamije. Objekt je građen u 16. vijeku.

Pripada tipu zatvorenih turbeta sa kupolom.

Promjer kupole iznosi 5,0 m, a visina turbeta je 7,20 m.

5. BOSANSKOPODRINSKI KANTON

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

61

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

ŽUPA SV. IVE KRSTITELJA

U današnju katoličku župnu crkvu u Podmila ju ugrađena je kao kapela manja srednjovjekovna crkva istog gotičkog stila. Od stilske osobine još su vidljivi gotički svod i prozori u apsidi, dok je lijepi gotički portal prenešen u Franjevački samostan u Jajcu, gdje se i danas nalazi. U ovakvom stanju i sa navedenim elementima crkva predstavlja relativno najbolje sačuvani spomenik gotike u BiH.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

63

STAMBENI OBJEKTI U KREŠEVU

Kompleks predstavlja sačuvanu urbanu srednjovjekovnu matricu razvoja varoši, prepoznatljive strukture i danas. Glavna ulica pokraljmljena, širine do 6,0 m, s obje strane imala je poredane poslovno-stambene kuće pa se tako formirala arsija, tj. trgovački dio. S obje strane radećen je trotoar koji se zvao korkaluk duž kojeg je tekla voda. Od nekadašnje gornje arsije i objekata sa elementima stare bosanske arhitekture s avlijama, tarabama, epencima, pokrovima od šindre, magazama i esmama ostalo je nekih petnaestak objekata i samo jedan dužan sa epencima, sada kući Josipe Šakoti.

DŽAMIJA U ŠENKOVI IMA

Stara džamija sagra ena je prije 400 godina što potvr uju arhai ne forme džamije.

Po tipu spada u džamije sa etverovodnim krovom sa drvenom munarom.

Džamiju su gradili doma i majstori.

64

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

CRKVA PRESVETE BOGORODICE

Pravoslavna crkva Presvete Bogorodice sagra ena je 1935. godine u stilu srpskih srednjovjekovnih manastira. Projektant je bio arhitekt Miloš Miladinovi .

FRANJEVA KI SAMOSTAN KREŠEVO

Samostan sa crkvom sv. Katarine smješten je na izvornom lokalitetu po obronku Ina planine, zapadno od naselja Kreševo, na lijevoj obali rijeke Kreševice. Sagrađen u drugoj polovini 14. vijeka, više puta rušen i obnavljan, posljednji put 1895. godine. Samostanska crkva sagrađena u sklopu kompleksa u drugoj polovini 14. vijeka, više puta je rušena i obnavljana, posljednji put 1970. godine. Samostan posjeduje bogate zbirke arhivske i bibliotečke građe, ali i zbirku likovnih djela gdje se čuva i rukopisna ostavština fra Grge Martića, vrlo značajna za proučavanje historije BiH.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

65

STARI GRAD JAJCE

Kraljevski grad Jajce prvi put se pominje u pisanim dokumentima 1396. godine. Pripadao je srednjovjekovnoj župi Pliva, koju je 1366. godine u posjed dobio Hrvoje Vuković, veliki vojvoda - herceg splitski i gospodar grada Jajca. U Hrvojeve doba Jajce je dostiglo važan politički i kulturni značaj. Pred kraj državne samostalnosti (kraj 14., po etak 15. vijeka), bio je stolno mjesto bosanskih kraljeva, Stjepana Tomaša i Stjepana Tomaševića. Zbog odbijanja plaćanja danka sultanu, Mehmed II Fatih odlučuje da 1463. počne u osvajajući pohod na bosansku državu. Mađarsko-hrvatski kralj Korvin ubrzava Jajce kao i ostale tvrđave oko Vrbasa, formirajući Jajcu banovinu sve do 1527/28. godine, kada su ovi krajevi došli pod osmansku vlast.

DŽAMIJA HANDANIJA

Handanija, Handan-agina ili aršijska džamija sagra ena je 1617. godine, a osniva džamije je Handan-aga, koji je slijedio u na inu gradnje sandžak-bega Jahja-pašu.

Autohton primjer džamije sa unutrašnjim podkupolnim prostorom pod etvorovodnim krovom sa mahfilom duž tri zida na dva reda stupova, i s kamenom munarom, vitkih proporcija, poligonalnog trupa na etvrtastom postolju.

66

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

MUZEJ DRUGOG ZASJEDANJA AVNOJA

Objekt Društveni dom Sokolskog društva u Jajcu sagra en je 1936. godine.

Služio kao gimnasti ka sala u kojoj su prikazivane i kino predstave.

Ta zgrada predstavlja prvorazredni spomenik novije historije jer je u njoj održano Drugo zasjedanje AVNOJ-a. Od 1953. je Muzej Drugog zasjedanja AVNOJ-a.

STARI GRAD PRUSAC

Biograd - Prusac - Ak-hisar (Ak=bijel, hisar=grad - tur.) - kod istoimenog naselja je srednjovjekovni utvrđeni vlasteoski grad. Osnivač i vrijeme izgradnje nepoznati. Naziv Biograd potiče od bjeline kamena kojim je grad zidan. Pominje se u tursko-ugarskom mirovnom ugovoru iz 1503. godine. Na lokalitetu su konstatovana tri ranija arheološka sloja: naselja iz kasnog eneolita kojeg karakteriše mješavina elemenata vinanske kulture i elemenata jadranskog neolita, kasnog bronzanog i željeznog doba kojeg karakteriše kulturna povezanost sa odgovarajućim slojevima nalazišta Pod kod Bugojna.

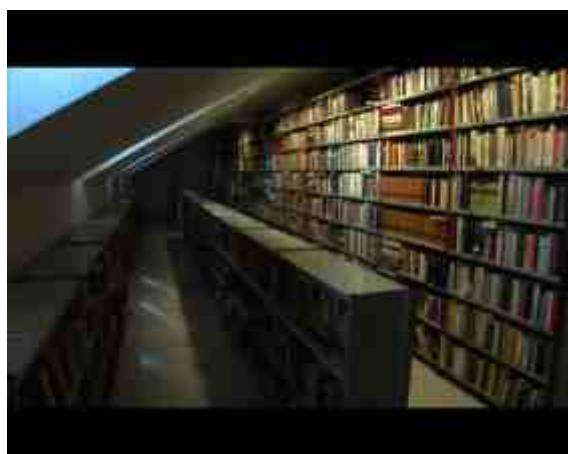

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

67

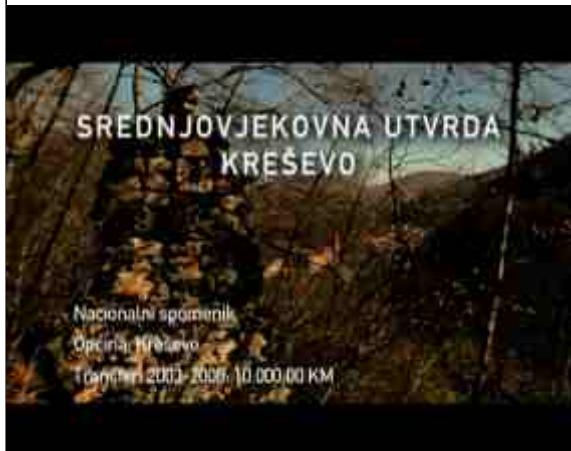
FRANJEVAČKI SAMOSTAN FOJNICA

Samostan sa crkvom sv. Duha, vjerovatno iz druge polovine 14. vijeka više puta je rušen i obnavljan, posljednji put je dograđivan 1940. godine. Prvobitno je bio lociran na lokalitetu Pazarnice, danas zvana Crkvinja. Crkva je sagrađena u sklopu prvog samostana, više puta rušena, posljednji put obnovljena 1889. godine. Danas je samostan Fojnica lociran na lokalitetu Križ. Projekt za novu crkvu povjeren je arhitekti Josipu Pl. Vanačiću, u saradnji sa arhitektom Karlošem Paržikom. Crkva je izvedena u neorenesansnom stilskom slogu kao trobrodna bazilika sa polukružnom apsidom i imponantnom kupolom na presjeku glavnog broda i narteksa. Posjeduje bogatu zbirku dokumenata od znamenitih knjiga za franjevaku ali i opuscula historijska. Biblioteka posjeduje inkunabule, dokumente i pisane pismom bosanska i rukopise na arapskom i turskom jeziku. Vrijedna je Ahdnama iz 1463. godine, koju je Mehmed Fatih dao fra Anđelu Zvizdoviću, tadašnjem gvardijanu samostana za slobodu ispunjavanja katoličke vjere i građevanja franjevackih samostana.

SREDNJOVJEKOVNA UTVRDA KREŠEVO

Ostaci srednjovjekovnog utvrđenog grada gdje su se nalazili dvori bosanskih vladara.
Poznato podgrađe Kreševa (Sotto Crisgnevo) pomenuto je 1420. godine.

68

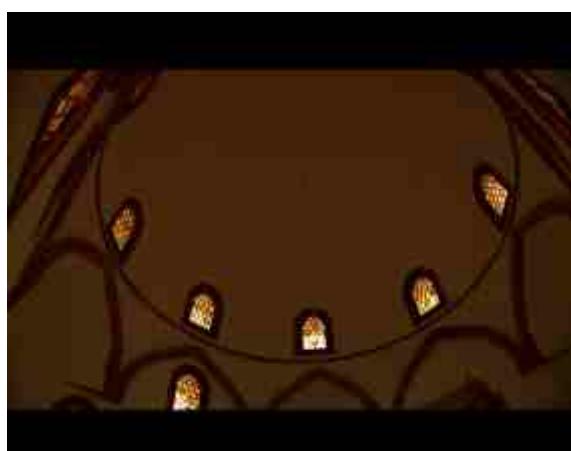
6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

ESME SULTAN DŽAMIJA

Džamija je podignuta vjerovatno 1749/50. godine, osnovana od strane austro-turskog sultana Mustafe. Po predanju bolesnoj Esme-sultaniji astrolozi prorekli da će ozdraviti ako napravi tri zadužbine, te tako ona sagradi ovu džamiju i dva mosta na Vrbasu.

Sa učvanih tarih iz 1749/50. godine ukazuje da je ranije na ovome mjestu postojala džamija Mir Mustafe sultana.

Objekt je centralnog podkupoljnog tipa koji je posljednji sagradjen na ovim prostorima.

STARI GRAD TRAVNIK

Stari grad Travnik pominje se relativno kasno. Iako je u srednjem vijeku postojala tvrjava grad, nastala u vrijeme bosanske samostalnosti smještena na uzvisini, posjedovala je stalnu posadu, džamiju, tabije i obvojne zidine. Na lokalitetu su konstatovani tragovi prahistorijske gradine iz bronzanog ili željeznog doba, ostaci kasnosrednjovjekovnog utvrđenog grada i osmanska tvrjava. Do glavne kapije vodi drveni most, preko hrendeka (opkopa), nekada bio više i most. Napušten je 1878. godine, a danas služi kao turistička destinacija i prostor za kulturne manifestacije.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

69

FRANJEVAKI SAMOSTAN GUČA GORA

Gradnja samostana započela je 1856., a zvanično završena 1860. godine u naselju Guča Gora na obroncima Vlašića. Idejni za etnik gradnje crkve i samostana je ugledni biskup fra Marijan Šunjić, čije je tijelo nakon smrti 1860. balzamirano i pokopano u samostanskoj crkvi. Crkva je sagrađena prema projektima majstora Cecilijana iz Trogira a obnovljena je 1897. godine, po planu arhitekte Josipa Pl. Vančaša, kada je dobila dva zvonika u neoromaničkom stilu.

VODENICE NA PLIVI

Izme u Velikog i Malog Plivskog jezera nalazi se dvadesetak vodenica. Vodenice ve dugo ne melju žito ali su se održale kao turisti ka atrakcija. Radi dalje turisti ke ponude štampani je vodi o kulturno-historijskoj baštini Jajca.

70

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

CRKVA SV. MARIJE SA TORNJEM SV. LUKE

Sagra ena kao samostanska propovjedni ka franjeva ka crkva krajem 14. vijeka, stradala je u požarima, osobito izme u 1654. i 1832. godine. U strukturi objekta prepoznatljive su tri graditeljske faze: romani ka crkva, goti ka crkva i džamija.

Danas je totalno devastirani objekt.

MIRALEM-BEGOVO TURBE

Turbe iz 18. vijeka, smješteno je u najstarijem dijelu Donjeg Vakufa uz, u narodu poznatu Miralemovu džamiju. U ovom turbetu su sahranjeni Miralem Mehmed-paša (1800.) i njegov sin Muhamed (1783.-84.). Mehmed-paša Miralem je 1775. godine kada vrijeme zastupao bosanskog valiju. Od 1786. do 1789. bio je kliški mutesarif, a 1789. godine postao je bosanski vezir i tu službu obavljao samo mjesec dana. Miralemovi nišani, poput onih u Travniku, klesani su u baroknom stilu carigradske klesarske škole. Turbe je značajno zbog svoje arhitektonske i kulturno-historijske vrijednosti budući da su u njemu sahranjene historijske liosti Bosne. Epitaf se odlikuje kaligrafskom i dokumentarnom vrijednošću. Pisan je u prozni na turskom jeziku krupnim i lijepim neskom pismom.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

71

KATAKOMBE

samom objektu nema pisanih historijskih podataka.
Pretpostavlja se da je ovo zdanje podignuto u 15. vijeku, kao porodična grobnica i hram Hrvoja Vuka i njegove grobnice vojvodske porodice Hrvatinića.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

ANTI KO KREŠEVO

Na više gradina u okolini Kreševa na eni su dokazi eksplotacije i prerade ruda, a u Kreševskom polju tragovi rimske arhitekture.
Kao rudarska oblast, podru je je bilo naseljeno u prahistorijsko i u rimsko doba.

72

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

GOSPINO SVETIŠTE U OV AREVU

U zavjetno svetište Gospino vrelo, gdje se nalazi mala kapelica iz 1923. godine hodo aste vjernici na blagdan Male Gospe. Po etkom devedesetih godina zapoela je ovdje izgradnja zavjetne crkve koja je otvorena i blagoslovljena u septembru 2008. godine.

KRŠLAKOVA KU A

Ku a je sagra ena pred sam kraj 18. vijeka. Locirana je u starom dijelu aršije ispod citadele.

Ovaj stambeni objekt predstavlja primjerak tradicionalne jaja ke ku e.

Karakteristike su jednostavnost tlocrta, prizemlje i sprat sa akcentom na strme drvene krovove pokrivenе šindrom ili pocin anim limom.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

73

ZGRADA FINANCIJA

Gra ena u vrijeme Austro-Ugarske uprave kao Zgrada financija u kojoj je djelovala i ženska stru na škola. Pretpostavlja se da je sagra ena 1882. godine.

Objekt ima orijentaciju sjever-jug sa ulazima na sjevernoj i isto noj strani.

Pokrivena je veoma strmim, alpskim krovom. Zidana je kamenom i opekom, pokrivena crijeponom.

KATOLIČKI ŠKOLSKI CENTAR PETRA BARBARIĆA – ISUSOVA KA GIMNAZIJA

Zgrada Katoličkog školskog centra u Travniku sagrađena je 1882. godine. U njoj se nalazila velika travnička gimnazija koju je osnovao biskup Štadler i koja je bila u vlasništvu Sarajevske nadbiskupije sve do 1945. godine. Jedan dio zgrade je vraćen Nadbiskupiji 1998. godine i od tada djeluje Katolički školski centar Petra Barbarića. U njemu se nalaze i djeluju osnovna škola, gimnazija, sjemenište i internat.

74

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

FRANJEVAKI SAMOSTAN SV. LUKA

Franjevaci samostan sv. Luke sagrađen je 1885. godine. Muzej ovog samostana zvanog no je otvoren za javnost 1905. godine. U muzeju se nalazi vrijedna etnografska zbirka, zbirka arheoloških artefakata iz rimskog, starokršćanskog i srednjovjekovnog perioda te sarkofag poslednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića. Samostan posjeduje vrijednu biblioteku i bogat arhiv sa rukopisima iz osmanlijskog perioda i poznatih kulturnih franjevaca i njihovih djelatnika.

ARHEOLOŠKI LOKALITET STUDENA ESMA

Na lokalitetu Studena esma u opini Donji Vakuf pronađen je objekt za koji se pretpostavlja da je crkva iz kasnog antičkog razdoblja, te osam skeletnih ostataka u grobnici zidanoj na svod. Na tom lokalitetu je vjerovatno bilo groblje u doba Rimljana.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

75

CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Katolička crkva sv. Ivana Krstitelja u Brnjacima sagrađena je 1967. godine.
Uz nju je podignuta i dvorana za vjeronauk.

TEKIJA I TURBE U VUKELJI IMA

Nedaleko od Fojnice, u selu Vukelji i, u predjelu Živ i i smještena je tekija nakšibendijskog reda koju je sredinom 18. vijeka osnovao i podigao šejh Husein Zuki .

Podaci o izgradnji nalaze se na spoljašnjem zidu. Na brijegu iznad tekije u Živ i ima nalazi se malo groblje sa tri turbeta. Tekija je rad doma ih majstora.

76

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

DŽAMIJA HASANA KJAFIJE PRUŠ AKA

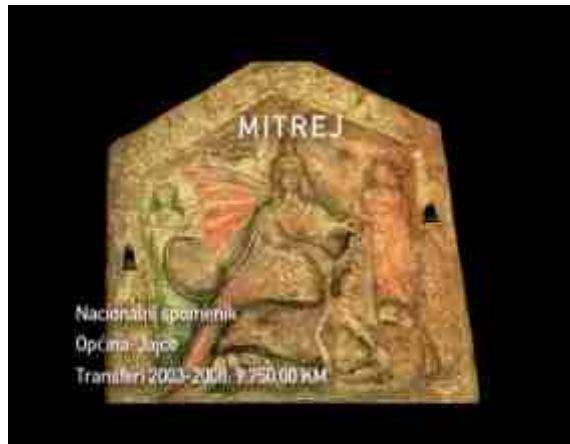
Džamiju je 1612. godine sagradio Hasan Kjafija Pruš ak jedan od najznačajnijih u ovome krajima, ne samo u Bosni, nego u cijelom osmanskom carstvu iz perioda 17. vijeka.

Džamija je sastavni dio kompleksa koji uključuje medresu, tekiju i turbe Hasana Kjafije Pruš aka.

MITREJ

Mitrej u Jajcu je anti ki sakralni spomenik. Sagra en je vjerovatno u 4. vijeku n.e. Kult nepobjedivog boga Sunca – Mitre se širio po svim provincijama Rimskog carstva pa se tako ostaci svetišta pojavljuju u Jajcu.

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

6. SREDNJOBOSANSKI KANTON

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

79

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

MOST U KONJICU

Kameni most sa višelu nim presvo avanjem rijeke sagra en je oko 1682. godine, na mjestu bivše Kara oz-begove drvene uprije. Djelimi no je porušen 1945. godine. Bio je važan komunikacioni prijelaz preko rijeke Neretve na putnom pravcu sjever-jug BiH. Iako sagra en znatno kasnije, iza mosta Mehmed-paše Sokolovi a u Višegradu, podsje a na ovu graditeljsko-stilsku maniru i strukturalni koncept. Danas je potpuno autenti no obnovljen i služi istoj svrsi.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

81

UPRIJSKA DŽAMIJA

Džamija Hadži Alije Hadžisalihovi a (ili uprijska) sagra ena je 1736. godine na mjestu malog zdanja uz lijevu obalu rijeke Bregave. Džamija posjeduje malu, proporcionalnu skladnu munaru, izvedena je u autohtonom graditeljskom maniru. U haremu se nalazi atrija za vodu i šadrvan.

OBJEKTI STARE JEZGRE U MOSTARU

Projekt obnove krova u staroj jezgri Mostara tradicionalnom kamenom krovnom plošom.

82

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

GROB I HAVRA MOŠE DANONA

Rabin Moše Danon, kao vrhovni rabin Jevrejske zajednice u BiH izabran je na dužnost 1815. godine. Na vrhu nadgrobnika uklesan je natpis na starohebrejskom jeziku.

Oko njegovog nadgrobnog spomenika uređeno je zemljište i sagrađen objekt sastajališta - havre. Pored groba Moše Danona na ovom prostoru su kasnije podignuta još dva groba u kojima su sahranjena dva vojnika Jevreja koji su umrli u Stocu, a u nedostatku jevrejskog groblja tu su sahranjeni.

MANASTIR ŽITOMISLI I

Pravoslavni manastir Žitomisli i sa crkvom posve enom Blagovijestima prema pouzdanim podacima datira iz 15. vijeka i to možda samo crkva srednjovjekovne vlasteoske porodice Hrabrena. Kao manastir ustrojen je u 16. vijeku, a obnovitelj mu je Milisav Hrabren-Miloradović 1563. godine, koji je takođe bio iz sela Žitomisli. Oko crkve, utvrđenom kanonskom tipologijom lociran je i građevni ansambl, manastirski objekti (konak i škola). Za vrijeme Drugog svjetskog rata manastirski konak je bio spaljen.

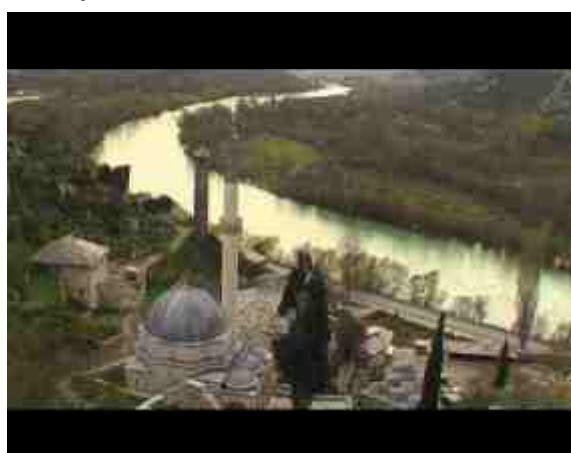
7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

83

TVR AVA PO ITELJ

Autentično očuvana fortifikacijska cjelina, srednjovjekovni grad i naselje Poitelj u srednjem vijeku pripadao je župi Dubrava i bio je administrativno-upravni centar. Prvo pominjanje datira iz 1444. godine, osmanlije ga zauzimaju 1471. godine, i njihov ostaje do kraja 17. vijeka. Prije 1698. godine, Poitelj je znatno proširen i ojačan većim odbrambenim sistemom, obzidan perimetralnim zidovima koji su zatvarali unutrašnje dvorište u kojem su: tvrđasta kula, dvije tabije, Dizdareva kuća, hambar, tvrđavska džamija i vodena kula (atrjava sa ulazom i pristupom vodi stepenicama), dvije velike kapije i dvoja mala vrata.

Srednjovjekovni dijelovi utvrde su uklopljeni i raspoznatljivi u kasnijim osmanskim pregradnjama i dogradnjama. Bio je sjedište kadiluka (1782.-1879.) i poiteljske kapetanije (1713.-1835.), sa posadom i dizdarom funkcionirao je do 1835. godine. Sadašnji izgled grada potiče iz tog perioda. Izgubivši strateški značaj, grad je napušten. Danas je poznata turistička destinacija sa ugostiteljskim objektima i likovnom kolonijom. Više stambenih objekata je obnovljeno na autentičan način.

CRKVA SV. TROJSTVA

Katolička crkva sv. Trojstva u Blagaju sagrađena je 1908. godine u austrougarskom periodu. Stil je neoromanički. Karakteristично za crkvu je da su je gradili bunjevići Hrvati. 1933. godine dograđen je zvonik.

7. HERCEGOVINA-KO-NERETVANSKI KANTON

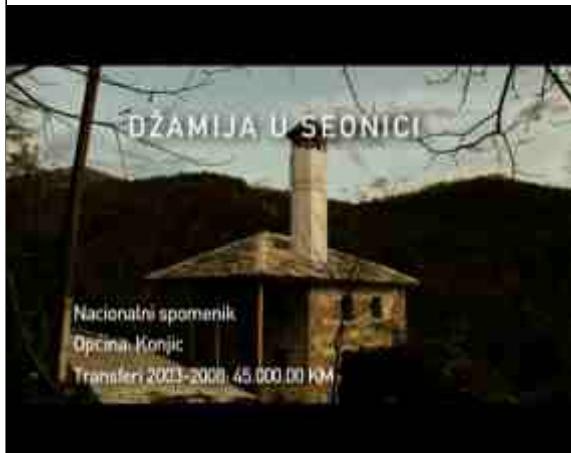
PEĆINA VJETRENICA

Vjetrenica je najveća pećina (do sada) u BiH. Ulažući u pećinu nalazi se u sjevernom podnožju brda Gradac na 268 m.n.v. Ime je dobila po interesantnoj meteorološkoj pojavi tako što u ljetno doba iz njene unutrašnjosti struji hladan zrak, a zimi u pećinu. Ova pojava se javlja zato što su ljetne temperature zraka izvan pećine znatno više nego u njoj, a zimi je niža nego u unutrašnjosti. Veoma je značajna sa geološkog, geomorfološkog, hidrološkog, kao i biospeleološkog stanovišta. Pećina obiluje mnogim različitim obojenim sigastim formama, jezerima, rijetkom i endemnom florom, vodenim bogatstvom, ukrasima, rijetkom faunom (ovještajnim ribicom), mnogim dvoranama. Dužina do sada ispitanih kanala iznosi oko 8.000 m. Među jezerima posebno mjesto zauzima malo jezero na 1.050 m sa velikim bijelim slivom Orgulje a na 1.285 m je veliko jezero, dugi 250 m, široko 40 m i dubine do 2 m. Od dvorana isti će se Zlatna dvorana.

DŽAMIJA U SEONICI

Džamija je sagrađena u Gornjoj mahali (Gornjoj Seonici) 1880. godine za koju postoji vakufnama. Objekt je bio dugo u ruševnom stanju, avan funkcije je od 1920. godine. Predstavlja autohton tip gradnje sa elementima prijelaznog hercegovačko-bosanskog obrasca karakterističnog po etvorovodnom krovu. Drvena munara je osmougaonog presjeka i proširen zatvorenim šerefetom s otvorima ukrašenim profiliranim lukovima.

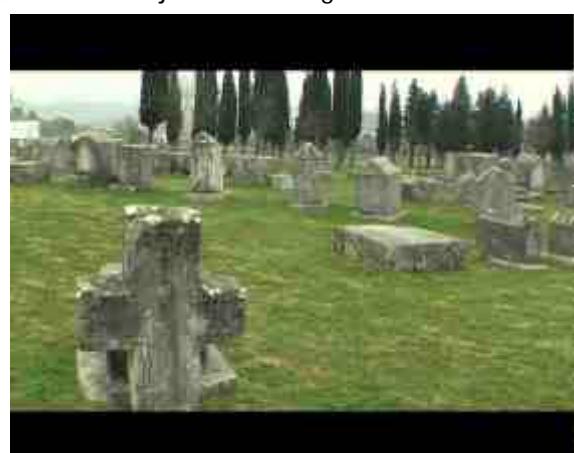
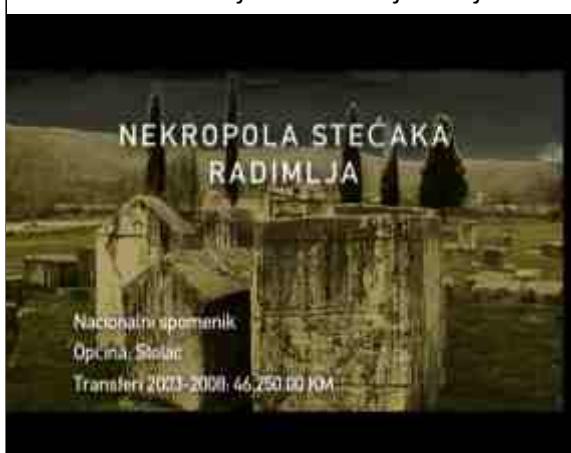

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

85

NEKROPOLA STEĆAKA AKA RADIMLJA

Lokalitet Radimlja u Vidovom polju posjeduje srednjovjekovnu nekropolu sa ukupno 133 kamenih stećaka, lijepo klesana i relativno dobro očuvana. Kao nekropola spada u najvrijednije spomenike srednjovjekovnog perioda postojanja bogumilstva u BiH. Brojni stećci datiraju iz 15. i 16. vijeka, od kojih su ukrašena 63 primjerka, najviše krstača, a onda sljemenjaci. Među ukrasima se isti u povijene trolisne lozice i tordirane vrpcice, pravougaoni štitovi sa mačevima, krstovi, zatim predstave ljudskih i životinjskih figura, te scene lova, kola i turnira, a postoje i motivi arkada, frizovi od cik-cak linija, spiralno povijene loze sa grozdovima i dr. Pojedinačne muške figure imaju uzdignutu ruku sa relativno velikom šakom i prstima. Na pet natpisa se nalaze tekstovi koji pominju poznate historijske ličnosti od Radoja iz porodice Miloradovića-Hrabrena, do Radoja Vukovića, Vukca Napetovića, Vlađe Vlahovića, i nekog Stipana. Zabilježena su i trojica majstora: Miogost, Ratko Brativojić i Bolašin Bogavčić.

KOMPLEKS VELAGI EVINE

Kompleks je sagrađen 1776. godine od porodice Velagić (tri brata, tri cjeline).

Jedan je od najstarijih i jedini očuvani stambeni kompleksi
orientalno-mediteranske islamske arhitekture.

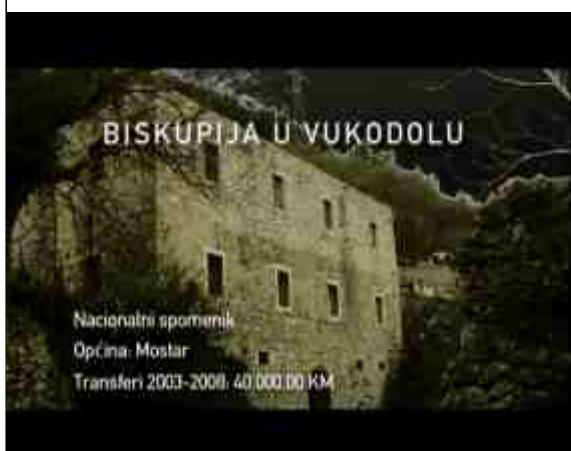

86

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

BISKUPIJA U VUKODOLU

Na lokalitetu Vukodol, na izlazu iz Mostara prema itluku, situiran je kompleks stare biskupske rezidencije. U nju ga nekoliko objekata, plasiranih na terasasto denivelisani teren, međusobno povezanih stazama, stepenicama te visokim kamenim zidovima. Dominantni arhitektonski element u prostornoj kompoziciji kompleksa je zgrada stare biskupske rezidencije. Objekt je 1847/48. godine sagradio fra Rafo Barisić (podaci o gradnji i graditelju nalaze se na kamenoj ploči iznad ulaza), a već 1852. počinje sa radom i prva puška osnovna škola. Fra Franjo Milićević 1872. godine osniva prvu štampariju u Hercegovini, u kojoj su se prostorije nalazile u okviru kompleksa Stare biskupije.

KAJTAZOVA KU A

U mahali Luka nalazi se Kajtazov sokak u kome je nastao stambeni objekt Kajtazove ku e, longitudinalnog oblika podijeljena približno na dva jednaka dijela, sjeverni intimni - haremluk i južni gostinjski - selamluk. Na oba dijela ima u prvom spratu isturen ošak-doksat, te itav niz ve ih i manjih soba i nusprostorija. Sjeverni dio ima u prizemlju dobro o uvanu starinsku kuhinju - mutvak. Unutrašnjost ku e je bogato obložena rezbarijama u drvetu po vratima, na okvirima prozora, musanderama i dolafima, kao i na stropovima i potpornim stupovima.

U sobama su sa uvani stari kamini za loženje vatre i grijanje prostorija.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

87

FRANJEVA KI SAMOSTAN RAMA-Š IT

Franjevci su podigli samostan u Rami najvjerovaljnije u 15. vijeku. 1914. godine ramski franjevci su po eli izgradnju novog samostana po nacrtu Franje Holtza.

Crkva je blagoslovljena 1903. godine i najprije je posve ena sv. Pavlu, a kasnije Blaženoj Djevici Mariji. Po nacrtu Vinka Grabovca 1986. godine je sagra en novi dio samostana. Danas je taj dio samostana rekonstruiran i u njemu se nalazi muzej gdje je predstavljen život stanovnika ramskog kraja. U prostorijama samostana iz 1930. godine izložena je bogata zbirka likovne umjetnosti, a u dvorištu samostana su skulpture modernih umjetnika. Samostan posjeduje i biblioteku sa 10.000 naslova.

PARTIZANSKO GROBLJE

Partizansko spomen-groblje sagra eno je 1965. godine,
a projektirao ga je prof. Bogdan Bogdanovi .

Posjedovalo je 661 memorijalnu plo u i spada u
jedno od najreprezentativnijih memorijalnih kompleksa ove vrste u BiH.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

PODGRADSKA DŽAMIJA

Objekt situiran na lijevoj obali Bregave, pravougaone osnove sagra en u autohtonom maniru i pod uticajem mediteranske arhitekture (nazivaju je i Burina) koju je sagradio Hadži Salih Bura 1732/33. godine. Vremenom dotrajalu obnovio je Ali-paša Rizvanbegovi . Džamija je odraz kombinacije profane i sakralne namjene. Prostor za molitvu se nalazi na spratu, a u prizemlju su du ani izme u zidanih stupova spojenih lukovima (prema konceptu sli na Šarenoj u Travniku).

CRKVA SV. VASILIJA OSTROŠKOG

Pravoslavna crkva sv. Vasilija Ostroškog u Blagaju je sagrađena u austrougarskom periodu, u eklektičkom stilu. Rađena je od 1892.-1893. godine, kao jednobrodna crkva sa pripratom, naosom i oltarskim prostorom. Posebno vrijedan ikonostas i ikone iz 15. i 16. vijeka potpuno su uništene. Zvonik je dograđen 1936. godine.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

89

ATELJE SAFETA ZECA

Sanacija i adaptacija stambenog objekta u zaštičenoj ambijentalnoj cjelini Počitelja.
Namjena je slikarski atelje.

ŽUPNI URED UZDOL

Župa Uzdol osnovana je 1856. godine. Tri godine kasnije sagra ena je crkva sv. Ivana Krstitelja, jedina u to vrijeme u ramskom kraju. Tokom Prvog svjetskog rata postoje a je crkva bila ošte ena, stoga je druga sagra ena 1927. godine. Nova crkva je sagra ena 1985. godine, pored stare koja je i do danas sa uvana.

90

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

BANJA NA MUSALI-MTM

Zgrada gradskog (javnog) kupatila – banja na Musali sagra ena je 1914. godine po projektima Miroslava Loosea i Rudolfa Tonniesa. Funkcionalna organizacija unutrašnjeg prostora sli na je anti kim termama i turskim kupatilima (hamami) sa rekreativnim prostorima. Centralni prostor sa bazenom pravougaonog oblika presvo en je ba vastim svodom i perforacijama na polukupoli. Dekoracija i oblik dvorane bazena su skladni i estetski lijepi primjeri tadašnjeg stilskog pokreta iz perioda secesije na ovim prostorima.

Danas u toj zgradi djeluje Mostarski teatar mladih.

TEKIJA U BLAGAJU

Prirodna graditeljska cjelina Tekije nalazi se na izvoru rijeke Bune. Ansambl tekije sagrađen je odmah po uspostavljanju osmanske vlasti a najkasnije oko 1520. godine. Smještena je u prirodnom ambijentu i posjeduje 7 objekata koji su povezani i formiraju tekiju a to su: kuća, stepenište, voda, stijena, vrelo, grob i pećina.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

91

TURKOVIĆA KUĆA

Turkovića kuća situirana je na području Zagrad-mahale u Podgradu, u Stocu. Datira iz osmanskog perioda. Ta na godina izgradnje nije poznata. Pretpostavlja se da je kuća sagrađena u periodu između 17. i 19. vijeka. Turkovića kuća ima tri sprata sa izbojenim oškom (kao balkon) na ulicu.

DŽAMIJA U LIZOPERCIMA

Objekt se nalazi na desnoj obali Jablani kog jezera.

Pretpostavlja se da je sagrađena oko 1530. godine.

Zastrta je ručno izrađena sa prepoznatljivim bosanskim motivom.

92

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

TVRĐAVA HERCEG STJEPANA

Stari grad Blagaj na Buni ili Šepan grad, prvi put opisan 948. godine, uvrštava se među najstarije utvrde srednjeg vijeka gdje je u Podgrađu kralj Tvrtko 1382. godine izdao jednu povelju. Osmanlije ga zauzimaju 1465. i dva puta obnavljaju, od 1830. godine je napušten. U strukturalnom smislu predstavlja jedinstvenu i kompaktnu unutrašnju prostornu cjelinu sa nizom pratećih objekata. Zanimljiv je i jedinstven pristupni dio sa kapi-kulom.

Na lokalitetu su konstatovana tri arheološka sloja: prahistorijska gradina, kasnoantička utvrda i srednjovjekovni grad sa trgovom ko-zanatskim podgrađem.

PRAVOSLAVNO GROBLJE BJELUŠINE

Staro pravoslavno groblje na Bjelušinama u Mostaru nastalo je 1835. godine. Nadgrobne spomenike radili su doma i majstori od izvornog klesanog kamena tenelije. U izradi nadgrobnih spomenika zapaža se uticaj bizantske kulture, te uticaj graditeljevog oblikovanja po uzoru na ruske i grčke majstore, sa epitafima na staroslavenskom jeziku. U ovom groblju sahranjivani su svi mostarski i hercegovački značajni pravoslavni dostojanstvenici, vladike i protojereji.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

93

ŠARIĆA KUĆA – GALERIJA BRANKA ŠOTRE

Stambeni objekt iz osmanskog perioda smješten u centru grada, jugozapadno od Careve džamije. Prema natpisu na kamenoj ploči u krovu sagrađena je 1734. godine. Porodična predaja tvrdi da je ovdje stanovaao Smail-kapetan Šarić, značajna ličnost za Stolac u osmanskom periodu, a koji je tu sagradio i jednu džamiju 1714. godine. Građena je od kamena sa ispuštenim fugama, sa vratima na polukružni luk i doksalatom na spratu koji ima mušepke poput dvokrilnih prozora.

MOGORJELO

Vila rustica Mogorjelo nastala u periodu između 1. i 5. vijeka, na lokaciji Viši i, jedan je od najznačajnijih arheoloških lokaliteta rimske doba u BiH, po tretmanu pripada tipu utvrđenog kastruma. Pravougaone je osnove na kojima uglovima se nalaze tornjevi za zaštitu ulaznih vrata na svakoj strani vile. Objekt je skoro potpuno uništen po etkom 5. vijeka n.e., za vrijeme dolaska Zapadnih Gota. Krajem istog vijeka tu je sagrađena ranokršćanska bazilika, i ostaci uz rimske stambene objekte postoje i danas.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

FRANJEVAKI SAMOSTAN MOSTAR

Još u 15. vijeku fratri su sagradili svoj samostan na području Mostara. Današnja zgrada samostana sagrađena je 1892. godine, a crkva 1872. Samostanska biblioteka posjeduje bogat fond različite literature koja je pohranjena na različitim vrstama zapisa i to na papiru, mikrofilmovima, CD-ovima, audio i video kasetama. Sav materijal je raspoređen u posebno namijenjene regale i opremu a prostori su prilagođeni potrebnim temperaturnim uvjetima i vlažnosti zraka.

UZUNOVI KA DŽAMIJA

Džamija Ismail-kapetana Šari a locirana na jugoisto noj periferiji Stoca sagra ena je tokom 1741. godine. Uz džamiju, u haremu, nalazi se šadrvan i atrnja.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

95

HELENSKI GRAD DAORSON

Naselja na Gradini u Ošani ima kod Stoca otkrivena su još 1891. godine.

Na lokalitetu se naziru ruševine ku a manjih gospodarskih zgrada i stepeništa.

Na platou ispred utvr enja nalazio se gradski trg, ostaci javnih zgrada, ogromna cisterna i drugi objekti. U bogati arheološki materijal spadaju brojni bronzani i srebrni nov i i. Na bronzanom nov i u predstavljen je portret nepoznatog vladara a na drugoj strani gr ki natpis Daorson. Pojava imena Daorson potvr uje svjedo anstva starih pisaca o tome da su Daorsi živjeli oko Neretve, ali dozvoljava i pretpostavku da se stari grad na Ošani ima zvao Daorson.

BEGOVINA

Objekti u kompleksu Begovine sagra eni su krajem 18. i po etkom 19. vijeka, a gradili su ih Rizvanbegovi i u doba afirmacije ove porodice hercegova kih feudalaca koji su bili stola ki kapetani. Kompleks Begovina sastoji se od desetak stambenih ku a i gospodarskih objekata. Me usobno su povezani kapijama i potocima Bregave. Tu je i kameni most na pet lukova dužine 30 m. Vodu iz Bregave hvata sistem kanali a koji je razvode po cijelom kompleksu.

96

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

CRKVA SV. TROJICE

Na lokalitetu Pašinovac u Mostaru 1873. godine sagra ena je Saborna crkva. To je za ono doba bila najve a pravoslavna crkva u BiH. Prvi radovi na izgradnji ove crkve po eli su 15. marta 1863. godine i trajali su deset godina, dovršena je u jesen 1873. godine. Posve ena prazniku sv. Trojice.

ŽUPNI URED SV. IVANA KRSTITELJA

Franjevci su u Konjicu sagradili prvi samostan i crkvu još u drugoj polovini 14. vijeka. Današnja župna crkva u Konjicu je sagrađena 1895/97., a uz nju novi samostan 1939/40. godine. Samostan raspolaže arheološkom, etnološkom i umjetničkom zbirkom koje su izložene u muzeju samostana.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

97

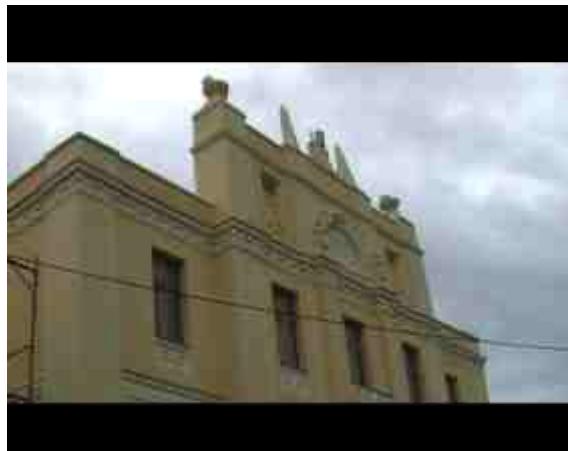
HAN I HAMAM

Stari hamam sagrađen je oko 1665. godine, ozidan od kamena i presvođen sa dvije kupole i dva baštava svoda. Napušten je po etkom 19. vijeka. Voda je za hamam dovođena iz Neretve, pomoći u kola od rezervoara (u obliku tornja). Od tornja do hajzne voda je tekla unikovima. Han je također građen od kamena i pokriven kamenim plafonom. Kamini na izvjesnim odstojanjima služili su za okupljanje grupa putnika. Konji su ostajali u istom prostoru (u središnjem dijelu).

VLADIKIN DVOR

Palata Mitropolije ili Vladikin dvor locirana je na isto noj strani Mostara, na terasastoj poziciji iznad stare aršije, a ispod Saborne crkve. Sagrađen je prema projektu arhitekte Karla Paržika, između 1904. i 1910. godine. Pripada stilu floralne secesije sa lijepim likovnim sadržajem, ukrašenom fasadom tzv. školjka i bazenom fontane u dnu stepeništa. Stilsku vrijednost imaju i kasetirana drvena krila portala. Značajnu ulogu u dekoraciji fasade imaju floralni motivi – široki friz od akantusovog lišća, arhivolta od tordiranog akantusa i vijenac. Lijepa dekoracija je i ornament od krugova nastalih prepletanjem traka.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

STAMBENI KOMPLEKS BIŠEVIĆA-LAKŠIĆA

Stambeni kompleks situiran uz lijevu obalu rijeke Neretve predstavlja značajno arhitektonsko ostvarenje kraško-mediterranskog tipa izgradnje porodica u 17. vijeku. Karakteriše ga visoka ambijentalna vrijednost, akcentirana atraktivno i jedinstveno riješenim doksalatom – velikim oškrom, po kojem se kompleks naziva još i Biševića oškrom. Oslonjen na dva kamena stupna visine osam metara, dominira ovim dijelom rijeke fasade. Unutarnji prostori definirani su prema tadašnjoj kulturi stanovanja i imaju efektno funkcionalan enterijer.

ROZNAMEDŽI EFENDIJINA MEDRESA

Najveća medresa u Mostaru, sagrađena oko 1612. godine, srušena je 1944. ali i danas postoje ostaci zidova. Devet manjih približno kvadratnih soba za učenike i jedan krak medrese, a dvije veće prostorije za predavanje formiraju drugi krak. Trijem sa stupovima povezuje oba kraka i okružuje unutrašnje dvorište sa šadrvanom, najvećim im i najljepšim u Mostaru.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

99

CRKVA SV. STJEPANA

Katolička crkva sv. Stjepana u Čiliku sagrađena je oko 1867. godine.
Sa dobivenim sredstvima izvedeni su potrebni radovi,
tekuće održavanje na zvoniku i ulaznim vratima u crkvu.

MOST NA BREGAVI U KLEPCIMA

Sagra en oko 1570. godine od strane hercegova kog sandžak-bega Mustafe u kamenu. Postoje indicije da je na istom mjestu bio ranije sagra en drumski most jer se nalazi neposredno uz tragove rimskog puta.

100

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

DABRICA DŽAMIJA

Džamiju je sagradio Sefer-agha Begović 1661. godine u Dabrići, na sjevernom dijelu stola ke opštine. Prostorna kompozicija sa etvrtastom munarom, upotreba kamena i zatvorene forme sa malo otvora stvaraju specifičan likovni izraz karakterističan ambijentalnoj arhitekturi Hercegovine.

RODNA KUĆA ALIJE ISAKOVIĆA

U selu Bitunja kod Stoca, po etkom 20. vijeka sagrađena je rodna kuća Alije Isakovića. Kuća u kojoj se rodio poznati bh. književnik nakon adaptacije će služiti kao muzej.

RODNA KUĆA
ALIJE ISAKOVIĆA

Spomenik kulture
Općina: Stolac
Transferi 2003-2008: 15.000,00 KM

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

101

CRKVA U KRUŠEVU SA STEĆIMA

Župna crkva sv. Ilije Proroka građena je od 1934. do 1936. godine. Građena je kao jednobrodna građevina sa zvonikom koji svojom bjelinom na zelenoj pozadini lokaliteta predstavlja vizuelni reper i dominantnu vertikalnu u prostoru. Nekropola stećaka nalazi se u neposrednoj blizini crkve i regionalnog puta Mostar-Itluk. Na nekropoli se nalazi ukupno 119 stećaka. Zastupljene su sve osnovne forme položenih stećaka - ploče, sanduci i sarkofazi. Na stećima se nalaze i natpisi o historijskim ličnostima i feudalnoj vlasteli koji potiču u vjeroatno, iz 15. vijeka, a od dekorativnih elemenata na stećima su prepoznatljivi vodenice, rozete i niše.

LIKOVNA KOLONIJA U PO ČITELJU

Stambeni kompleks Gravrankapetanović u Počitelju sagrađen je u periodu od 16. do 17. vijeka. Sredinom 20. vijeka bio je zapušten i u stanju propadanja.

Godine 1961. započeta je adaptacija, a završena 1975., kada je Gavrankapetanovićka kuća pretvorena u Likovnu koloniju Počitelj.

102

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

ALI-PAŠINA DŽAMIJA NA BUNI

Džamija Ali-paše Rizvanbegovića sagrađena 1848/49. godine posljednja je džamija pod kupolom sagrađena u Hercegovini za turske uprave.

Ali-paša Rizvanbegović je bio hercegovački vezir, koji je upravljao Hercegovinom do svoje smrti. Ličnost legatora je od izvanrednog kulturno-historijskog značaja za Hercegovinu.

ARHEOLOŠKI LOKALITET MRAVINJAC

Na lokalitetu Mravinjac u mjestu elebi i prona eno je 27 srednjovjekovnih, cijelih i fragmentiranih grobnica. Radi se o grobnicama s kraja 14. ili po etka 15. vijeka. Podru je elebi a i Lisi i a, poznato je u nauci po zna ajnim arheološkim nalazima iz svih perioda historije.

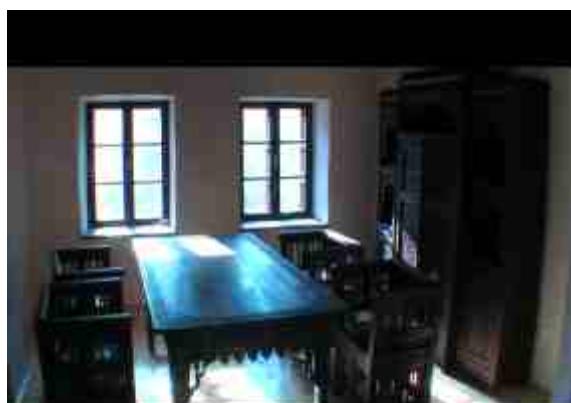

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

103

RODNA KU A ZUKE DŽUMHURA

Ku a je spratna i locirana u centru Konjica u kojoj je živio poznati putopisac Zuko Džumhur. Adaptirana je i pretvorena u muzej i prostor okupljanja mladih Konji ana.

DUĆAN U STOLA KOJ ARŠIJI

U samom jezgru stola ke aršije kao težištu javnog, vjerskog i trgova kog života na Tepi lociran je niz du ana koji posjeduju osnovni modul gradnje, iako do danas nijedan nije sa uvan u svom izvornom obliku.

104

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

ANTIČKI PODVODNI LOKALITET DESILO

Mnogobrojni arheološki lokaliteti, locirani po rubovima Hutova blata, svjedoče o kontinuitetu života od prahistorije do srednjeg vijeka. Prvi popis tih lokaliteta izvršio je arheolog dr. Karlo Paša još 1906. godine. Od davnina u selu Bajovcima postoji legenda o nekom starom potopljenom gradu, pa su mještani potaknuti tom legendom samostalno istraživali lokalitet Desilo. Godine 1971. mještani su izvadili 12 amfora sa očuvanim drškama i grlom bez dna, kada su primijetili i ostatke drvenog amca monoksila (gr. monos = sam i ksilon = drvo). Podvodna ispitivanja vršena su 1972. godine, kada se pokušalo ustanoviti zbog čega je tako veliki broj amfora potopljen.

MEDŽLIS ISLAMSKE ZAJEDNICE PROZOR

Sredstva su usmjeravana za saniranje i adaptaciju ošte enih dijelova sakralnih objekata svih konfesija.

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

105

PARK PRIRODE HUTOVO BLATO

Na jugu Hercegovine u tipi nom kraškom ambijentu, sa lijeve strane rijeke Neretve, nalazi se Hutovo blato, jedinstvena submediteranska mo varna u Evropi. Poznata je od davnina kao zelena oaza sa obiljem vode u kojoj je uvjete za život našao veliki broj biljnih i životinjskih vrsta. Mo varna je interesantna i značajna sa omitoškog, ihtioškog, znanstvenog, ekološkog i turističkog stajališta. Hutovo blato se smatra jednim od najvećih zimovališta ptica na području Evrope.

MANASTIRSKA CRKVA VAVEDENJA BOGORODICE

Manastirska crkva Vavedenja Bogorodice u Zavali nalazi se u Popovom polju 3 km od Ravnog; datira s po etka 16. vijeka. Pripada grupi hercegovačkih zasvojenih crkava sa bo nim prislonjenim lukovima. To je jednobrodna crkva sa obostrano polukružnim apsidama. Karakteristично za ovu crkvu je to da je njena cijela podužna sjeverna strana prislonjena uz stijenu.

106

7. HERCEGOVA KO-NERETVANSKI KANTON

SAHAT-KULA

Sahat kula u Prozor-Rami locirana je uz aršijsku džamiju. Sagrađena je 1700. godine. U osnovi kula je kvadratne osnove 4,0 x 4,0 m. Visoka je oko 20 m. Zidana je od kamena.

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

107

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

FRANJEVA KA KU A VIR

Na lokalitetu Luke situirana je ku a franjevaca koja se u pisanim izvorima prvi put pominje 1623. godine. Neimarski je znala ki sagra ena u podnožju impozantne i atraktivne klisure, koja dominira dolinom rje ice Ri ine u ijoj se blizini nalazi mala kapela, za koju se pretpostavlja da je postojala ve u 15. vijeku. Objekt je ve im dijelom ukopan u teren, manjih gabarita, pravougaone osnove, zidan kamenom.

Ulez u kapelu akcentiran je monolitnim kamenim nadvojem. Dalnjim istraživanjem obogatit e se historiografski podaci o ovom kraju, koji bi upotpunili pejsaž.

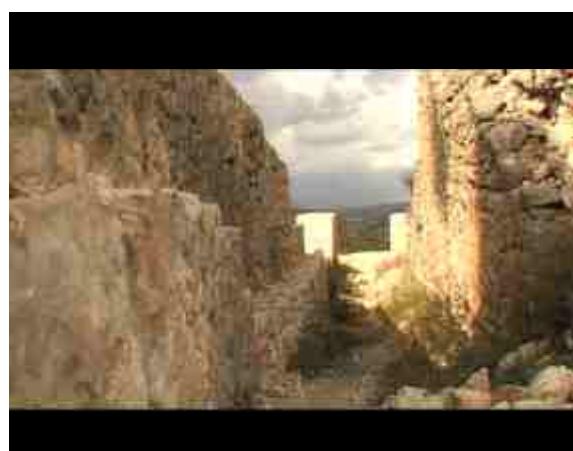

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

109

STARI GRAD LJUBUŠKI

Ljubuški se po prvi put pominje 1452. godine, za vrijeme rata izme u Hercega Stjepana i njegovih sinova Vladislava i Vlatka. Te se godine Herceg sklonio u ovaj grad, pa je poznat i kao Tvrava Hercegov grad. U junu 1463. godine Turci su zauzeli ovaj grad ali su ga još prije 18. jula preoteli od njih Hercegovi sinovi. Godine 1465/66. Ljubuški je ponovo došao u turske ruke i držali su ga sve do 1851. Turci su ovaj grad znatno proširili. Oko kule Herceguše sagradili su grad sa dvije tabije, stražarnice, dva hambara, tri atma sobe, pekaru i razne druge zgrade.

FRANJEVA KA GALERIJA ŠIROKI BRIJEG

1979. godine otvorena je samostanska riznica u koju su bile smještene slike starih majstora, umjetni ki oblikovano crkveno posu e i predmeti, stare knjige i liturgijsko ruho, a postav je uredio dr. uro Basler. 1990. godine sagra ena je zgrada u kojoj je otvorena Galerija kroz koju su prošle izložbe velikih slikara od Vlahe Bukovca, Celestina Medovi a, Eugena Vidovi a, preko Karla Afana de Rivere, Ede Murti a do Virgilija Nevisti a, Antuna Cetina, Ante Sardeli a, Josipa Botterija Dinija, Matka Treboti a, Vatroslava Kulisa i umjetnika mla eg naraštaja. Uz Galeriju je povezano i osnivanje Akademije likovnih umjetnosti Mostarskoga sveu ilišta.

110

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

NEKROPOLA STE AKA BLIDINJE

U okviru parka prirode Blidinje nalazi se nekropola ste aka na lokalitetu sto arskog naselja u Dugom polju. Po brojnosti, zastupljenosti formi i raznolikosti ornamentalne i figuralne reljefne plastike, predstavlja zna ajnu nekropolu ste aka u BiH.

MUZEJ I GALERIJA SAMOSTANA HUMAC

Objekti samostana nastali uporedno sa objektom crkve, kao i kod svih sli nih kompleksa, izgrađivani su skromnije, bez nekih većih arhitektonskih vrijednosti, jer takvih zahtjeva nije bilo ni od strane investitora – crkve. Njegovu vrijednost daleko nadmašuje, u spomeni kom smislu, bogata muzejska zbirka sa arheološkim predmetima koji datiraju iz dugog vremenskog perioda, od prahistorije do kasnog srednjeg vijeka i osmanskog perioda. U samostanu na Humcu osnovan je prvi muzej u BiH, 1884. godine koji posjeduje bogatu zbirku arheoloških nalaza, između ostalih i Humacu ploču u pisano bosanskom iz 10. ili 11. vijeka, koja se odnosi na crkvu sv. Mihovila. Pored muzeja postoje i bogate zbirke biblioteke i arhivske građe, koje nisu znane obzirom na kasnije osnivanje samostana. Posebnu vrijednost imaju kog samostana – stari zlatni oltari iz sredine 17. vijeka, nastali između 1650. i 1670. godine.

8. ZAPADNOHERCEGOVSKI KANTON

111

VODOPADI KRAVICE I KOĆUŠA

Vodopad Kravica na rijeci Trebižat je hidrološka rijetkost u sklopu rezervata ambijentalne zaštite, izvanredne prirodne ljepote. Rijeka Trebižat pada sa visine od 20 m, a u širini od 40-70 m, zavisno od vodostaja, te čini veli anstven vodopad izvanredne prirodne ljepote.

Vodopad Koćuša na Trebižatu također je zaštiten kao hidrološka prirodna rijetkost. Njegova atraktivnost zavisi od doba godine, odnosno koliko je vode, pa je u zimsko i proljetno doba najljepši. Okolina je bogata biljnim pokrovom autohtonih botaničkih vrsta.

FRANJEVA KI MUZEJ U KU I OCA MOJEGA

Obnova knjižnice i muzeja uz staru crkvu.

112

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

DŽAMIJA ALI-BEGA KAPETANOVIĆA

Sagra ena je između 1856. i 1858. godine.
Pripada jednoprostornim džamijama sa otvorenim trijemom.
Natkrivena je šatorastim krovom koji sakriva drvenu kupolu.
Kamena munara je sagra ena odvojeno od džamije.

FRATARSKA ŽUPNA KUĆA U ČERIGAJU

Franjevci, rodom iz Hercegovine dobili su dopuštenje Svetе Stolice da mogu graditi crkvu i samostan u Hercegovini i da mogu iz Kreševa nastaviti novicijat u Hercegovini.

U erigaj, sjedište tadašnje župe Blato, stigli su 1844. godine, te se nastanili u skromnoj kući tadašnjeg župnika. Za župnu kuću u Čerigaju veže se gradnja crkve u Širokom Brijegu i osnivanje Provincije hercegovačkih franjevaca.

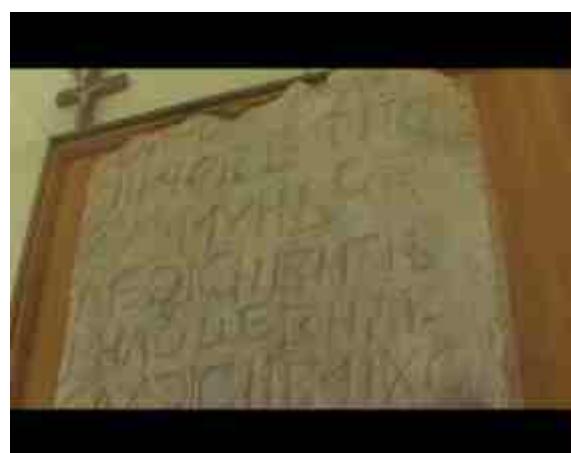
8. ZAPADNOHERCEGOVSKI KANTON

113

KOČERINSKA PLOČA

Nadgrobna ploča Vignja Miloševića sa nekropole u Kočerinskom polju uzidana je u kuću u rimokatoličkog župnog ureda u Kočerini.

Ploča je duga oko 150 cm, široka oko 40 cm.
Natpis je pisan između 1404. i 1411. godine.

RIMSKI LOGOR GRA ČINE

U blizini Franjeva kog samostana Humac, na lokalitetu Gra Čine, otkopani su ostaci rimskog vojnog logora, koji se obično naziva Bigeste. O šest vijekova rimskog vladanja svjedoče pronađeni vrhovi, svjetiljke, vase, novčići, nakit, alat, oružje i drugi brojni materijalni ostaci.

8. ZAPADNOHERCEGOVACKI KANTON

ARHEOLOŠKA ZBIRKA SV. STJEPANA PRVOMUČENIKA

Pod vodstvom fra Ante Marija osnovana je arheološka zbirka sv. Stjepana Prvomučenika 2000. godine, a 2001. je i pravno začinjela. Svrha zbirke je istraživanje, prezentiranje i zaštita izvanredno zanimljivih arheoloških lokaliteta na groblju, uz staru crkvu, te iznad groblja. Do sada je obnovljena i zaštićena stara župna crkva iz 1856. godine, te brojni stariji nalazi, naprimjer krstionica iz 4. do 6. vijeka i ostaci kasnoantičke crkve.

ŽUPA VELJACI

Župa Veljaci se pominje već 1599. godine i najstarija je nahijska župa.

1846. godine sagrađena je nova prostrana kuća s kapelicom.

Župna crkva je sagrađena tek 1958. godine.

8. ZAPADNOHERCEGOVSKI KANTON

8. ZAPADNOHERCEGOVA KI KANTON

9. KANTON SARAJEVO

117

9. KANTON SARAJEVO

ZEMALJSKI MUZEJ BIH

Landes museum - Zemaljski muzej osnovan je 1888. godine kao prva i najstarija muzejska, kulturna i naučnoistraživačka institucija u BiH. Kompleks zgrada koncipiran je po paviljonskom principu sa četiri paviljona (arheologija, etnografija, priroda i biblioteka sa upravom), a građeni su od 1909. do 1912. godine po projektu Karla Paržika. Zgrade muzeja kreirane su u stilu i elementima visoke renesanse i historicizma. Motivi enterijera etnografskog odjela se oslanjaju na drvorezbarsku tradiciju preuzetu iz bh. arhitekture. Arhitekt Josip Pospišil uradio je izvedbene nacrte za enterijer etnografskog odjela, a kiparske radove uradili su kipari Jung i Ruse iz Beča.

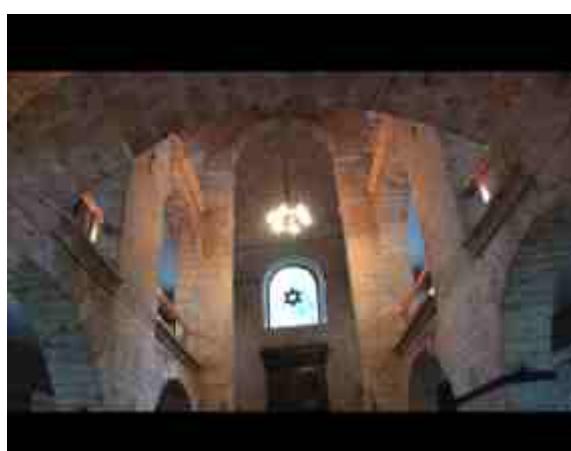

9. KANTON SARAJEVO

119

STARI JEVREJSKI HRAM

Il Kal Grandi (Veliki ili Stari hram) sagrađen je oko 1580. godine. Prvobitni izgled nije poznat jer je gorio u požaru 1697. godine, u pohodu Eugena Savojskog i 1788. godine kada su stradali krov i stupovi, obnovljen je 1821. godine. Služio je namjeni do aprila 1941. godine, kada je opljačkan i devastiran. Za vrijeme Drugog svjetskog rata jedno vrijeme je služio kao zatvor za Jevreje. Dijelom je rekonstruiran 1957. godine, a od 1966. pretvoren u Muzej Jevreja BiH.

VIJE NICA

Sagra ena je u doba Austro-Ugarske, u periodu od 1892. do 1896. godine i to prema idejnom rješenju arhitekte Karla Paržika. Projekt je preživio izmjene u izgledu fasada a u dispoziciji nije imao velike promjene. Trougaona tlocrtna kontura sa maurskim stilskim elementima sagra ena je za potrebe vije nika, a vremenom je pretvorena u Nacionalnu biblioteku.

120

9. KANTON SARAJEVO

SABORNA CRKVA

Sagra ena 1868. godine kao neobarokna arhitektonска stilska gra evina sa elementima bizantijskog graditeljstva i posve ena je Presvetoj Bogorodici. U osnovi trobrodna bazilika i pet kupola sa geometrijom osnove u vidu upisanog krsta. Zvonik je sagra en 1872. godine.

BIJELA TABIJA

Vjerovatno je nastala oko 1550. godine, a porušena u vrijeme izgradnje Vratni ke utvrde od osmanlija. Smatra se da je na istom mjestu ranije bila srednjovjekovna tvrava.

Projekt mogu eg izgleda utvrde iz 17. vijeka izradio je arhitekt Alija Bejt . Tvrava je bila pravougaone osnove sa etiri kule na uglovima, kvadratne osnove i petom iznad ulazne kapije. Ovaj izgled datira s kraja 14. ili po etka 15. vijeka, kada se primje uje izmjena njenog izgleda. U toku su temeljna arheološka istraživanja i zaštita zidova. Prof. Zlatko Ugljen izradio je idejni prijedlog rekonstrukcije cijelog kompleksa koji je u razmatarnju.

9. KANTON SARAJEVO

121

DESPIĆA KUĆA

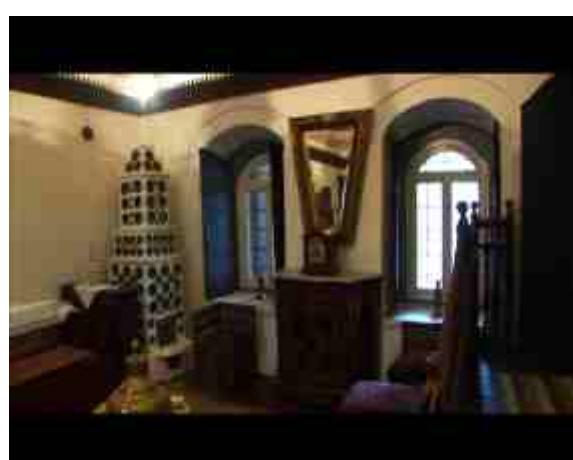
Ku a Hadži Makse Despića je tipičan primjer generiranog objekta.

Nalazi se u bivšoj mahali Latinluk. Sastoji se od podruma, jedne sobe u prizemlju i jedne na spratu (današnje lijevo krilo) a drugi dio posjeduje podrum, jednu sobu u prizemlju i jednu na spratu. Prema tadašnjim običajima obje kuće povezuje divanhana pod zajednim krovom.

Time je formiran današnji srednji dio, a treći dio kuće (današnje desno krilo) sagradio je

Nikolin sin Jovo; sastoji se od velike sobe u prizemlju i od jedne sobe na spratu.

Vrijednost objekta nije u njenom spoljašnjem izgledu, koji nije autentičan, nego enterijeru. Posebno je poznata "velika soba" koja je bila prvo domaće pozorište u Sarajevu i BiH uopće.

NACIONALNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA BIH

Narodna i univerzitetska biblioteka osnovana je 1945. godine.
Posjeduje bogat fond knjiga doma e i svjetske književnosti i stru ne literature.

122

9. KANTON SARAJEVO

KATEDRALA SRCA ISUSOVA

Rimokatolička katedrala Srca Isusova sagrađena je 1889. godine po projektu Josipa Pl. Vancaša. Projektovana je u duhu rane gotike, ali svojim proporcijama i dimenzijama nosi oznake neoromanike. Stupovi koji nose križno-rebrasti svod imaju gotičke kapitele. Nad timpanonom (portalni dio) je reljefna kompozicija sv. Trojstva koju je izveo zagrebački kipar Dragan Morak, po nacrtu Alexandra Seitza.

SPOMEN PARK VRACA

Memorijalni kompleks Park Vraca, smješten je uz austrougarsku zidanu utvrdu. Danas je Spomen park preuređen i posvećen jedinicama narodnooslobodilačke vojske iz Drugog svjetskog rata i poginulima u toku oslobođenja grada Sarajeva kao i žrtvama fašističkog terora. Kompleks tretira prostor utvrde i obzidanog poluatrijalnog dvorišta sa centralnim spratnim dijelom u kome se nalazi stalna muzejska postavka Svjedočanstva o borbi Sarajeva. Autor arhitektonskog rješenja je arhitekt Vladimir Dobrović.

9. KANTON SARAJEVO

123

STARO PRAVOSLAVNA CRKVA

Crkva sv. Arhanđela Mihaela i Gavrila spada u najbolje sačuvane srednjovjekovne bosanske crkve na ovim prostorima. Obzirom na tlocrtnе karakteristike objekta, kao tip trobrodne bazilike sa tornjem, smatra se da potiče iz perioda prije dolaska osmanlija, odnosno, da je postojala već u 14. ili 15. vijeku.

Po vanjskom gabaritu i tlocrtnoj osnovi objekt je pravougaone forme. Unutrašnjost obiluje izvanrednim primjercima drvoklesarskog i kamenoreza koji umijeđu. Posebno je vrijedan ikonostas iz 1674. godine.

SABURINA KU A

Graditeljski kompleks sagrađen je u prvoj polovini 18. vijeka za staru esnafsku porodicu Sabura. Kompleks se sastoji od dva dijela - harem Luk (žensko odjeljenje) i selamluk (muško odjeljenje).

Svako odjeljenje je imalo po dvije avlje, a u ženskoj je bila velika magaza na sprat. Iznad kompleksa bio je opasan visokim avlijskim zidom koji danas ne postoji. Objekt je jednostavne osnove i skladnog kompozicionog rješenja. Sprat objekta posjeduje drveni dekorisani plafon – šiše, sa sofralukom, rezbarena vrata i musandere. Još prije 1990. godine dobar dio rezbarija prenesen je u Zemaljski muzej – Etnografsko odjeljenje: šišeta, vrata, musandere i dr.

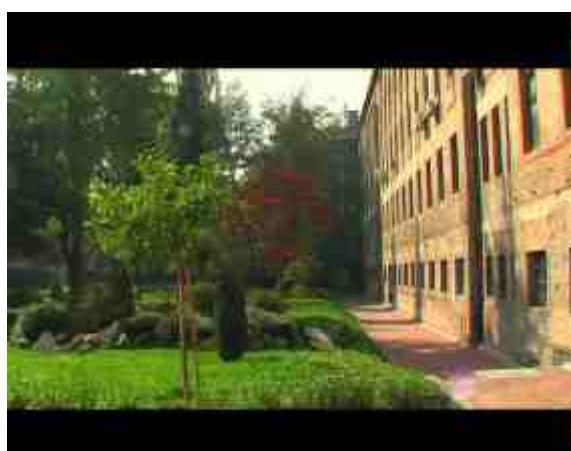

124

9. KANTON SARAJEVO

POVIJESNI INSTITUT BOSNE SREBRENE

Objekt iz perioda 1940/42. realiziran je po projektu arhitekte Lavren i a. Franjevcu ga od 1997. godine po inju obnavljati s ciljem pretvaranja u Franjevački međunarodni studentski centar i za zaštitu pokretnog kulturnog blaga.

KINOTEKA BIH

Objekt sagraen kao Radni ki dom sindikata u Sarajevu, posjedovao je zanimljivu dispoziciju, zatvoreni i otvoreni prostori za radni ke manifestacije i filmske predstave.

Od osnivanja 1911. godine bio je centar svih radni kih akcija i pokreta u Sarajevu i BiH.

Ranije Dom sindikata, kao važan kulturni centar Sarajeva, transformiran je u novije vrijeme, odre eni prostori su opremljeni za projekcije filmova klasi nih djela svjetske filmske umjetnosti.

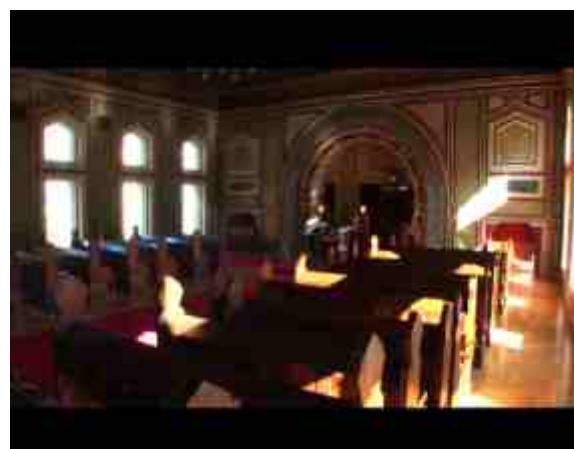

9. KANTON SARAJEVO

125

AŠKENASKA SINAGOGA

Hram je sagraen 1902. godine po projektu Karla Paržika, spada u tip trobrodne graevine sakralnog karaktera. Na uglovima vanjskog gabarita nalaze se etiri tornja presvoena kupolicama kruškastog oblika koji uokviruju strukturni sklop graevine u cjelinu. Sinagoga, u arhitektonskom stilskom smislu, posjeduje elemente pseudomaurskog umjetni kog izraza.

UMJETNI KA GALERIJA BIH

Umjetni ka galerija BiH osnovana je 1946. sa ciljem o uvanja umjetni kih djela doma ih i stranih majstora, bh. likovnih umjetnika i djela savremene umjetnosti.

U depoima se nalaze vrijedna djela koja bi trebala biti predmet konzervacije i prezentacije javnosti.

126

9. KANTON SARAJEVO

ALI-PAŠINA DŽAMIJA

Ali-pašina džamija u Sarajevu sagra ena je kao centralna podkupolna gra evina sa tri kupolice iznad sofa (trijem) 1560/61. godine u stilu klasi ne osmanske graditeljske manire.

Spada me u ljepše sakralne objekte sa skladnim proporcijanskim elementima pojedinih dijelova i cjeline.

SPOMENIK BORCIMA NOR-A

Spomenik palim borcima NOR-a u Vogoši.
Projektant je prof. Zlatko Ugljen.

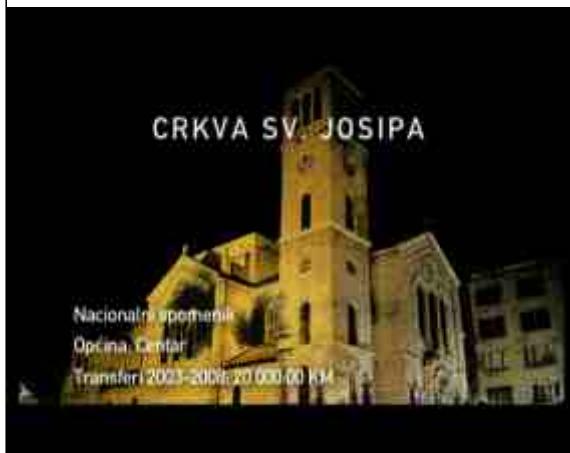

9. KANTON SARAJEVO

127

CRKVA SV. JOSIPA

Katolička crkva sv. Josipa sagrađena je 1940. godine po projektu Karla Paržika kao dvobrodna bazilika sa dvije sakristije i dva oratorijska u interpretaciji neoromaničkog stila, razigranoš u masi i odnosom volumena. Predstavlja vrijedno arhitektonsko ostvarenje i gradski reper. Glavni mermerni oltar je dar pape Pija XII., u enterijeru su slike sv. Petra, sv. Andrije i vrijedni vitraži. U kripti crkve smješten je Muzej župe.

MUZEJ KNIŽEVNOSTI I POZORIŠNE UMJETNOSTI BIH

Muzej književnosti osnovan je 1961. godine a deset godina kasnije proširio je svoju djelatnost tako što je postao i pozorišni muzej. 1992. godine otvara svoj izložbeni prostor, Galeriju Mak. U ovom muzeju se uva oko stotinu književnih i pozorišnih zbirki sa preko 20.000 dokumenata, a bavi se i izdava kom djelatnoš u.

128

9. KANTON SARAJEVO

JEVREJSKO GROBLJE

Staro Jevrejsko groblje formira se od 1630. do zatvaranja 1966. godine. Kompleks se sastoji od oko 4.000 nadgrobnih spomenika, etiri spomen-obilježja podignuta žrtvama fašisti kog terora, nekoliko kenotafa i velikom aškenaskom kosturnicom. Najstariji nadgrobnici sefarda izraeni su u jedinstvenom spoju tradicije steaka i judaizma, poemu su unikatni. Ovdje se nalaze karakteristični primjeri i sefarda i aškenaza.

Izuzetnu vrijednost nadgrobnika predstavlja njihova epigrafika. Ovo groblje predstavlja, iza praškog groblja, najveći jevrejski sepulkralni kompleks u Evropi. Istovremeno ono predstavlja jedan od najvrjednijih memorijalnih kompleksa u svijetu.

HISTORIJSKI MUZEJ BIH

Objekt je sagra en poslije rata 1941.-1945. godine.
Posjeduje bogat fond historijske pokretne i nematerijalne kulturne baštine
iz mla e historije naroda BiH.

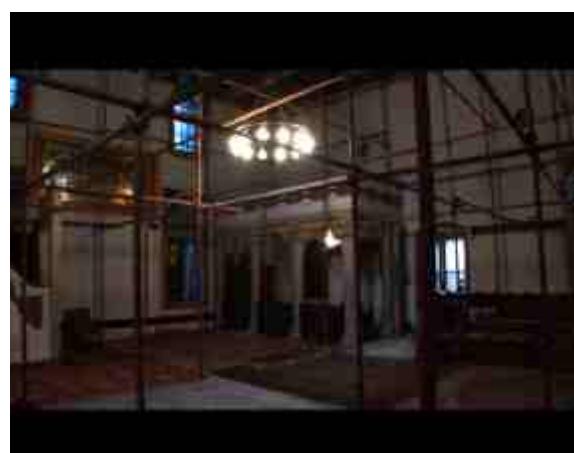
9. KANTON SARAJEVO

129

DŽAMIJA FERHADIJA

Sagra ena 1561/62. godine pod nazivom Ferhadija u Sarajevu, sa centralnom kupolom i tri kupolice iznad sofa. U enterijeru su umjetni ki ura eni mihrab, minber, mahvil, a u eksterijeru zanimljivi kameni kapiteli zadržali su prvobitnu bogatu dekoraciju. Munara je sagra ena po principu slojevitosti u dvije vrste kamena i vidljivo izraženim linijama stepenišnih krakova.

Stil slikarske dekoracije podsje a na autora koji je radio na Aladža džamiji u Fo i,
rumi tehnikom oslikavanja ornamenata 16. vijeka.

STARA ŽELJEZNI KA STANICA ILIDŽA

Stara željezni ka stanica na Ilidži sagra ena u periodu 1889.-1903. predstavlja objekt tzv. bosanskog arhitektonskog stilskog sloga i jedna je od zna ajnijih zgrada prve željezni ke pruge na južnoj trasi (lokalno Sarajevo-Ilidža). Projekt je izveden u Gra evnom odjeljenju Zemaljske vlade u Sarajevu od strane Franca Blažeka.

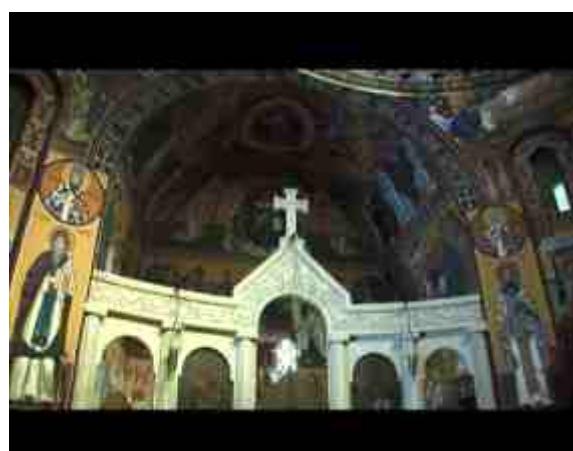

130

9. KANTON SARAJEVO

CRKVA SV. PREOBRAŽENJA

Pravoslavna crkva sv. Preobraženja sagra ena je 1940. godine kao centralna podkupolna gra evina. Arhitekta je bio Aleksandar Deroko.

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI SARAJEVO

Ranija evangelisti ka crkva u Sarajevu iz 1899. godine, ra ena je po uzoru na neoromani ko-bizantijski arhitektonski stil sa centralnim podkupolnim prostorom i krilnim, dogra enim dijelovima iz 1911. godine, po projektu arhitekte Karla Paržika.
Rekonstruirana je 1972. godine, arhitekt Vladimir Dobrovi .
Te godine zgrada je adaptirana i dodijeljena Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, koja je prva likovna akademija u BiH.

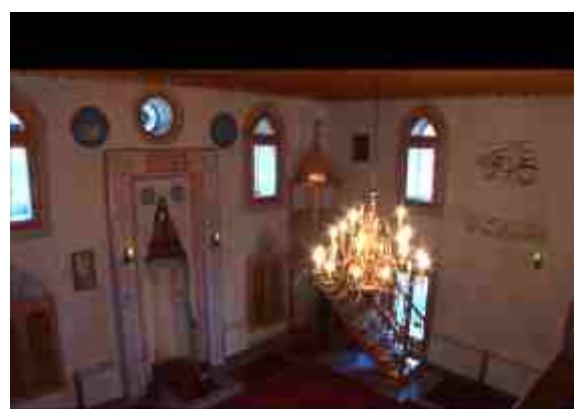

9. KANTON SARAJEVO

131

SARA ISMAILOVA DŽAMIJA

Podkupolna džamija centralnog tipa sa kamenom munarom uz masivni podzid, skladnih proporcija cjeline. Nastala je prije 1515. godine jer se pominje u Popisu bosanskog sandžaka, a nalazi se u naseljenom dijelu grada u Donjoj sara koj mahali.

VELIKE DAIRE

Daira, trgova ko skladište sa zatvorenim dvorištem, formirano je prije 1776. godine, prvobitno sa devet magaza poredanih oko unutrašnjeg dvorišta, pokrivenih zajedni kim krovom. Svaka magaza je sa zasebnim vratima, bravom i halkom u dovratnicima od kamenih tesanaca i lijepo klesanim kamenim uokvirenim prozorima sa željeznim demirima i kapkom. Dvorište je pokaldrmljeno rije nim oblutkom. Arhitekt Ahmed Džovi je 1952. godine realizirao projekt restauracije kompleksa u funkciju nacionalnog restorana, a danas služi kao otvoreni prostor Muzeja sevdaha.

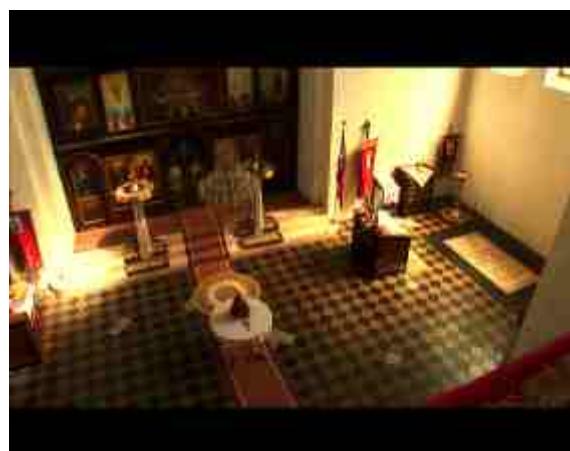
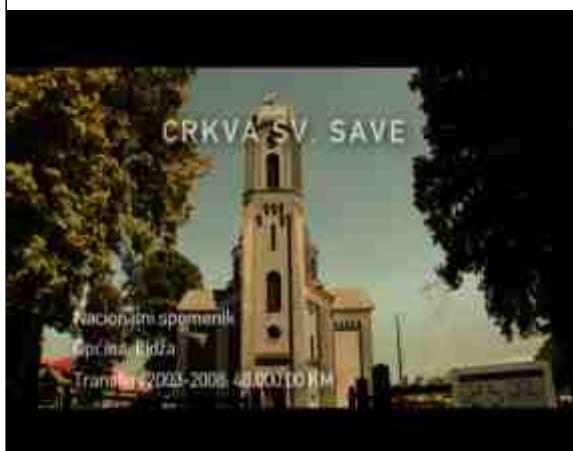

132

9. KANTON SARAJEVO

CRKVA SV. SAVE

Pravoslavna crkva sv. Save u Blažuju, općina Ilidža, građena je po projektu arhitekte Augusta Butscha.

HASTAHANA

Bolnica Gazi Husrev-begova vakufa, poznata kao Vakufska bolnica (hastahana) završena je 1866. godine. Posjedovala je po dva muška i ženska odjela i predstavlja prvu bolničku ustanovu u BiH.

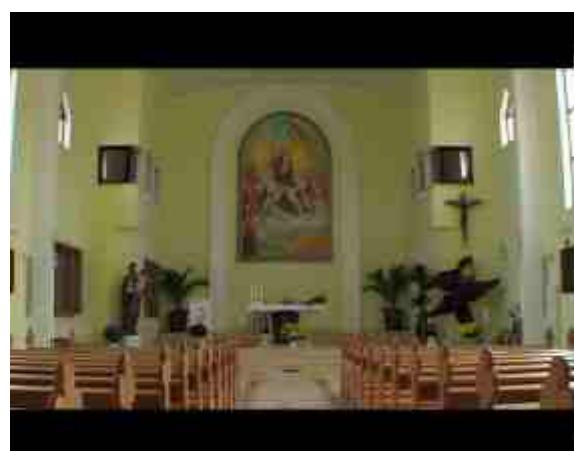

9. KANTON SARAJEVO

133

SAMOSTAN KARMEL

Samostan i crkva Bezgrešne kraljice Karmele, lociran je na Stupu i u njemu su smještene sestre Karmelianke.

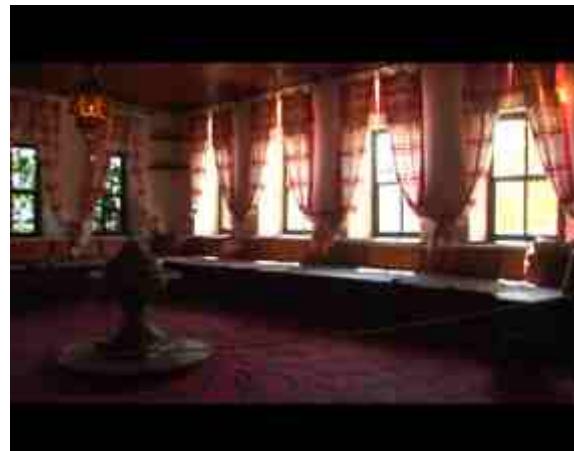

SVRZINA KU A

Svrzina ku a je primjer bogate gradske stambene ku e zasnovane po principima generiranja struktura. Gra ena je kao graditeljski kompleks od 17. do 18. vijeka u vlasništvu porodice Glo o.

Predstavlja najvrjedniji i jedini o uvanu reprezent izuzetnih karakteristika stare stambene arhitekture u kome su sa uvana muška i ženska odjeljenja.

U prizemlju su smještene magaze, mutvak, hajati, halvat, halvati , kahve-odžak, hudžera, a na spratu ardaci i arda i i, divanhana i kamarija. Na objektu dominiraju oškovi i doksati a u unutrašnjosti musandere, se ije, te zemljana pe .

134

9. KANTON SARAJEVO

BIBLIOTEKA ZA SLIJEPA I SLABOVIDNA LICA BIH

Biblioteka posjeduje literaturu za slike i slabovidne osobe koju, radi lakše upotrebe i pristupa, digitalizira.

CAREVA DŽAMIJA

Careva džamija sa Isa-begovom banjom sagra ena je uz lijevu obalu Miljacke. Sagra ena je oko 1565. godine kao podkupolna džamija, raspona kupole 13 m. Graditeljsku cjelinu ine džamija sa natkrivenim ulazom – trijemom i trijemom sa dva trakta natkrivenog kolonadama, unutrašnjim dvorištem sa šadrvanom i turbetom šejha Bistrigije. Posjeduje vrlo vrijedne slikarske dekoracije.

9. KANTON SARAJEVO

135

GAZI-HUSREV BEGOVA BIBLIOTEKA

U novom prostoru biblioteke, koja je sagra ena u zašti enoj jezgri Baš aršije, smješteno je veliko blago pokretnog kulturnog stvaralaštva. Biblioteka baštini vrijedne arhivske primjerke literature, kao i veliki broj knjiga naših i svjetskih stvaralaca.

STARI GRAD DUBROVNIK

Stari grad Dubrovnik smješten je na vrlo strmom i krševitom izdanku Huma u općini Ilijaš. Grad je nepravilnog oblika i prilagođen konfiguraciji terena. Dubrovnik se prvi put pominje u dubrovačkom arhivu 1404. godine. Površina grada iznosi 902 m² a debљina bedemskog zida je 1,40 – 1,50 m. Dubrovnik je utvrda koja je locirana na rasršenim putevima prema Visokom i Ilijašu, te je imala sagrađen jak odbrambeni sistem. Danas je grad u veoma lošem stanju.

136

9. KANTON SARAJEVO

CRKVA PRESVETOG TROJSTVA

Katolička crkva Presvetog Trojstva u Sarajevu je po nacrtu arhitekta Josipa Pl. Vančića koji je realiziran 1904. godine sa odlikama romano-gotičke stilizacije i nekim elementima secesije. Crkva je jednobrodna građevina sa pravougaonim oblikom i dvostrukim unutrašnjim prostorom sastojim se od 4 traveje koje su zasvođene krstastim svodovima koji se pružaju od korske galerije do svetišta. Posjeduje jako vrijedne vitraže iz radionice Bećarac. Oltarski prostor je završen polukružnom apsidom.

KANTON 10

137

CRKVA USPENJA PRESVETE BOGORODICE

Pravoslavna crkva u Prekaju posve ena je Uspenju Presvete Bogorodice. Sagra ena je izme u 1883. i 1887. godine. Crkva je obnavljana više puta u periodu izme u 1905. i 1967. godine. Potpuno je obnovljena 2008. godine.

KANTON 10

139

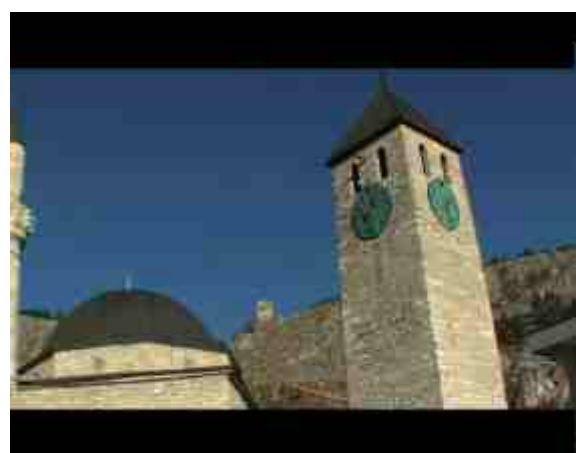
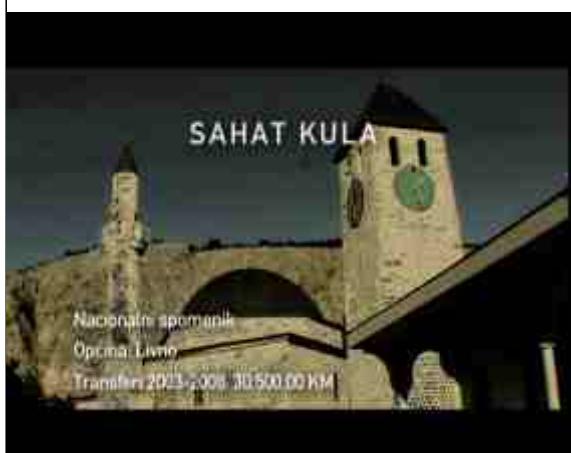
SAHAT- KULA

Sahat-kula sagra ena poslije 1660. godine, po predanju utemeljena je kada se proširivao Stari livanjski grad (druga polovina 17. vijeka).

Objekt se nalazi na najistaknutijem uzvišenju i sa džamijom Glavica inи vrijednu arhitektonsko-urbanisti ku kompoziciju kao zanimljiv akcent i veduta siluete Starog grada. Zvono je stavljen 1479. godine i pripada radovima majstora iz perioda rane renesanse.

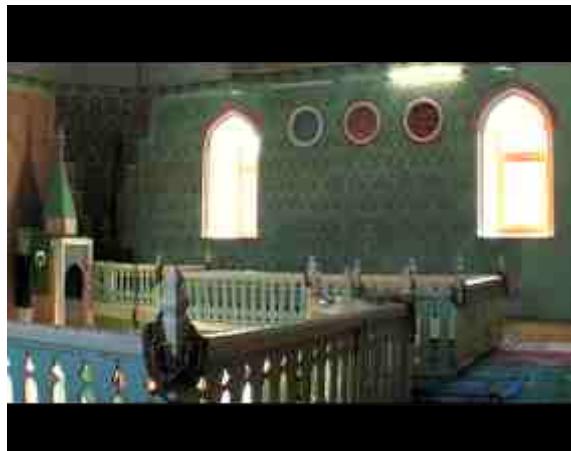
Poslije dolaska Austro-Ugarske 1879. godine zvono je skinuto i do danas se nalazi u Franjeva kom samostanu Gorica u Livnu.

Sahat-kula je tada prestala sa radom, ali se objekt o uvao.

DŽUDŽA DŽAFEROVA DŽAMIJA

Osniva džamije je Džudža Džafer, o kojem nema detaljnijih podataka. Pretpostavlja se da je Džudža Džafer pripadao porodici Kop i . Džamija je podignuta prije 1615. godine, kada je pominje putopisac Livnjak Hadži Jusuf, njezin mujezin. U putopisu Evlije elebije pominje se džamija tako er kao impozantna. Spada u red najznačajnijih džamija u regiji.

140

KANTON 10

STARI GRAD GLAMOĆ

Iznad današnje varošice nalazio se srednjovjekovni grad Glamoć, Biograd ili Biogradac, na njim ruševinama su Turci izgradili novi fortifikacijski sistem. Danas su ostali samo ostaci dijela kule i zidova bedema ije se krune zidova konzerviraju.

FRANJEVAKI MUZEJ I GALERIJA GORICA

U sklopu samostana Gorica i crkve sv. Petra i Pavla nalazi se i zgrada obnovljene stare škole koja je pretvorena u muzej. Na podu u prizemlju sa uvale su se originalne klesane ploče većih dimenzija. Mala samostanska zbirkra prerasla je u muzej u kojem se u vaju značajne arheološke i etnografske zbirke, arhivska građa i lapidarij.

Samostan posjeduje i stalnu postavku slika Gabrijela Jurkića, koji je jedan duži period živio u samostanu, u kojem je i slikao.

KANTON 10

141

CRKVA USPENJA PRESVETE BOGORODICE

Pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice sagrada je 1859. godine. Trideset godina kasnije na mjesto starog drvenog zvonika postavljen je novi zvonik od tesanog kamena. Ova crkva je poznata po svojoj bogatoj ikonici, a najviše ikona nosi Bogorodica u liku. Ikone su stvarane u periodu od 15. do 19. vijeka, a radili su ih srpski, makedonski, grčki, kritski, italokritski, i domači naivni ikonopisci.

LJUBUN I A KU A

Stambeni objekt prepoznatljive stambene arhitekture, karakterističan za hercegovsku podneblje i za stanovanja hercegovačke porodice.

142

KANTON 10

FRANJEVAČKI SAMOSTAN TOMISLAVGRAD

Bazilika u Tomislavgradu građena je od 1924. do 1940. godine.

Građena je u povodu 1.000 obljetnice krunidbe kralja Tomislava (925. – 1925.), za kojega se držalo da je 925. okrunjen na Duvanjskom polju. Gradnja novog dijela samostana otpočela je u 2000. godini. Samostan ima bogatu arheološku, etnološku, sakralnu i umjetničku zbirku. Kao najznačajniji arheološki nalaz izdvaja se Duvanjska ploča, koja prema sadržaju natpisa datira iz 2. vijeka poslijepreobraćanja Krista.

ARHEOLOŠKI LOKALITET LIŠTANI

Arheološki lokalitet iz 3. vijeka. Rimsko naselje i nekropola.
Od nekropole su sa učvani ulomci nadgrobnih stela kao i urna sa natpisom.

KANTON 10

143

BALAGUŠA DŽAMIJA

Osniva Bali-agha Ljubun i sagradio je džamiju oko 1586/87. godine.
Spada u posebnu grupu hercegovačkih džamija, tipa jednoprostorne podkupolne
džamije nastale na tradiciji klasičnog osmanskog stila modifikovanog lokalnim
graditeljskim načinima izvedbe, dekoracije i obilježjima.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

CRKVA SV. DUHA

Pravoslavna crkva silaska sv. Duha na apostole, ili crkva sv. Trojice osvećena je 1911. godine. Na tom mjestu je ranije postojao parohijski dom, a kasnije i prva škola u Glamoču, gdje su sveštenik i njegova supruga bili uitelji. U Drugom svjetskom ratu crkva je zapaljena a obnovljena je 1965. godine. Najnovija obnova je počela 2005. godine.

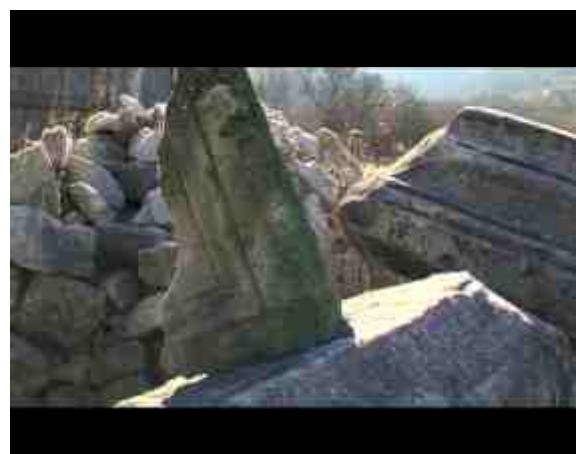
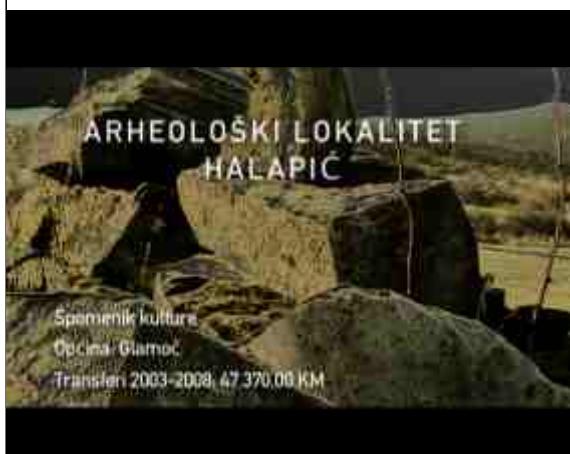

144

KANTON 10

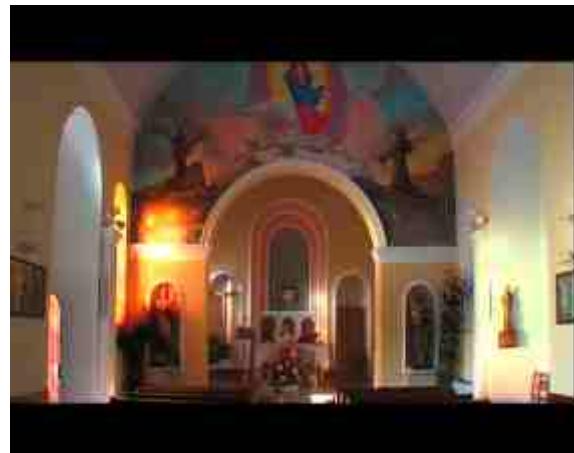
ARHEOLOŠKI LOKALITET HALAPI

Rimsko naselje i svetište. Rimsko doba od 1. do 4. vijeka.
Na ovom lokalitetu postojala je i kasnoantička crkva.

ŽUPNI URED SEONICA

1806. godine sagra ena je prva župna ku a u Seonici.
Župna ku a je od tada još tri puta nanovo gra ena, a današnji objekt je iz 1982. godine.
Kao crkva se do 1920. koristila kapelica u župnoj ku i, a za lijepa vremena
mise i obredi su se slavili na mjesnim grobljima. Crkva je gra ena u periodu 1927.–1929.,
a kona no za službu Božju blagoslovljena 1932. godine.

KANTON 10

145

CRKVA SV. CARA LAZARA

Pravoslavna crkva sv. Cara Lazara ili Lazarica podignuta je 1971. godine.
Obnovljena je i osve ena 2008. godine.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

SPOMENIK NOŠENJE RANJENIKA

Autorski rad Antuna Augustin i a izliven u bronzi, od 1950. godine nalazio se u gradskom parku u samom centru Livna. Spomenik je prikazivao dvojicu partizana kako nose svog ranjenog suborca.

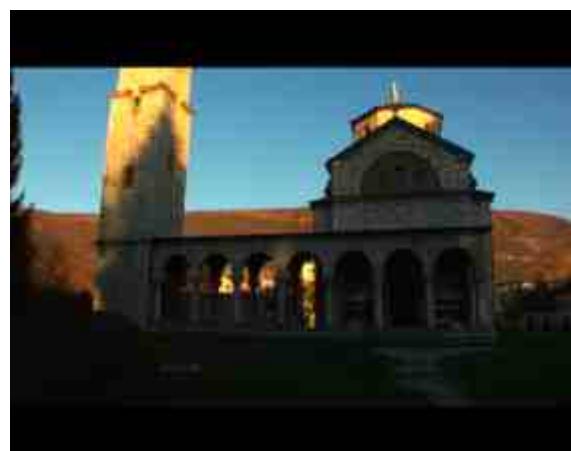

146

KANTON 10

CRKVA SV. SAVE SRPSKOG

Saborni hram sv. Save Srpskog u Drvaru sagrađen je 1940. godine. Bio je devastiran u Drugom svjetskom ratu, nakon čega je obnovljen. Najnovija obnova 2008. godine.

STARI GRAD LIVNO

Srednovjekovna utvrda Livno, prema opisu Evlige elebije utvr ivana je i popravljana 1659. godine za vrijeme valije Sejdi Ahmed-paše. Strukturu starog kompaktnog grada isti e Veis-kula (ili Velika kula), zidovi (debljine 140 cm) koji se protežu od Džephane kule, a kod Velikih vrata (gvozdena kapija) je tophana uz koju je musala sa mimberom na Begluku. Posebno važan dio ove srednjovjekovne kamene strukture je tzv. Mala kula (ili Klanac) i sjeverozapadno od Veis-kule Efrem-kula. Kompleks predstavlja simboli ki grad-u-gradu jer su novi dijelovi savremenog grada integrirani neposredno uz njegovu strukturu.

KANTON 10

147

Pored navedenih 215 spomenika kulturne baštine, u periodu 2003.-2008. godina, sredstva su izdvajana i za sljedeće objekte:

Nacionalni spomenici:

Stara župna crkva u Posušju,	Općina: Posušje,	45.500,00 KM
Rimski zdenac-Studenac, Kragešteći,	Općina: Široki Brijeg	3.250,00 KM
Srednjovjekovni stećci Mramorje, Bulatovići,	Općina: Kalesija,	3.250,00 KM
aršijska džamija u Prijedoru,	Općina: Prijedor,	100.000,00 KM
Prapovijesna gradina Bagina strana, olaci,	Sarajevo	9.750,00 KM
Muzej Bitka na Neretvi,	Jablanica	16.000,00 KM

U periodu 2003.-2008. godina izdvajana su sredstva za izgradnju, sanaciju, obnovu i opremanje sakralnih objekata svih konfesija i u obnova imao poseban značaj za povratak i ukupni kulturni život lokalnih zajednica:

148

Crkva i parohijski dom,	Općina: apljina,	30.000,00 KM
Župna i samostanska crkva Petrijevac,	Općina: Banja Luka,	200.000,00 KM
Dershana u Murat-kapetanovoj medresi,	Općina: Gradačac,	10.000,00 KM
Sarkofag ispred Ferhad-pašine džamije,	Općina: Žepče,	6.500,00 KM
Stara džamija u Podvincima,	Općina: Visoko,	13.000,00 KM
Džamija u Lugu,	Općina: Prozor-Rama,	5.000,00 KM
Lala-pašina džamija,	Općina: Tomislavgrad,	5.000,00 KM
Džamija u Kutama,	Općina: Prozor-Rama	8.000,00 KM
Crkva Presvete Bogorodice u Šipovljanim,	Općina: Bosanski Petrovac,	20.000,00 KM
Crkva sv. Ilike u Donjem Detlaku,	Općina: Bosanski Petrovac,	54.598,00 KM
Džamija Dragogradi,	Općina: Ilijaš,	30.000,00 KM
Džamija u Šujici,	Općina: Tomislavgrad,	40.000,00 KM
SPCO Veliki Radić,	Općina: Bosanska Krupa,	15.000,00 KM
Franjevački samostan Sovini,	Općina: Jablanica,	36.000,00 KM
Svetište Majke Božje,	Općina: Olovo,	39.000,00 KM
Područna crkva sv. Franje Asiškog, Dužice Rasno,	Općina: Široki Brijeg,	60.000,00 KM
Stara župna kuća Gradina u Blizancima,	Općina: itluk,	40.000,00 KM

JAVNI OBJEKTI
2003. – 2008.

149

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

150
JAVNI OBJEKTI
2003. – 2008.

FEDERALNO MINISTARSTVO KULTURE I SPORTA

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

Sredstva su usmjerenava i na javne objekte kao što su muzeji i domovi kulture koji u pojedinim sredinama FBiH predstavljaju jedine ustanove koje baštine i uvaju pokretnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. To su ponegdje jedina mjesta u kojima je moguće kulturu približiti našem ovjeku. Za njih su izdvojena sredstva radi sanacije, adaptacije ošteneh dijelova ili potpune rekonstrukcije.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

151

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

153

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

155

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

157

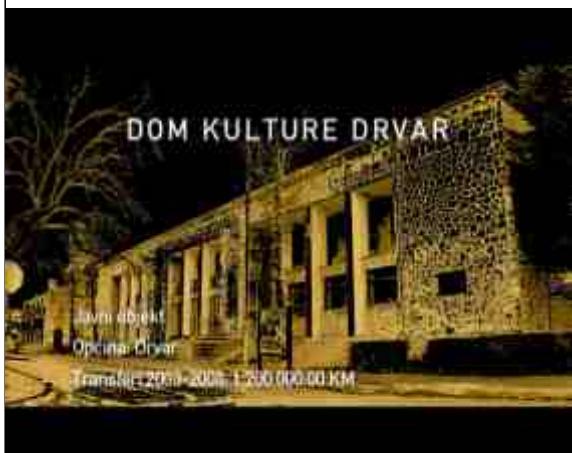

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

U periodu 2003.-2008. godina izdvajana su sredstva za izgradnju, sanaciju, obnovu i opremanje (domovi kulture, muzeji, galerije, arhivi, biblioteke i druge kulturne ustanove):

JAVNI OBJEKTI 2003. – 2008.

Op a biblioteka Žep e
Op ina: Žep e, 2.535,00 KM
Objekt Kulturno-informativni centar Tomislavgrad
Op ina: Tomislavgrad, 13.000,00 KM
Omladinski centar Vije e mladih Jablanice
Op ina: Jablanica, 3.250,00 KM
Prostor udruženja HKUD Sarajlije
Op ina: Tomislavgrad, 6.500,00 KM
Prostor udruženja ROMANO LIL
Op ina: Zenica, 2.190,00 KM
Centar za kulturu i edukaciju Visoko
Op ina: Visoko, 19.500,00 KM
Gradski muzi ki centar Op ine Goražde,
Op ina: Goražde, 13.000,00 KM
Me unarodna galerija portreta Tuzla
Op ina: Tuzla, 19.500,00 KM
Hrvatsko kazalište u Travniku
Op ina: Travnik, 26.000,00 KM
Javna biblioteka Kladanj
Op ina: Kladanj, 8.450,00 KM
Narodno pozorište u Tuzli
Op ina: Tuzla, 48.750,00 KM
Javna biblioteka Alija Isakovi Grada ac
Op ina: Grada ac, 16.250,00 KM
Galerija Likum Visoko
Op ina: Visoko, 22.750,00 KM
Muzej isto ne Bosne
Op ina: Tuzla, 26.000,00 KM
Spomen muzej Jovan Bijeli
Op ina: Bosanski Petrovac, 6.500,00 KM
Muzej franjeva ka udruga Masna Luka
Op ina: Posuđe, 19.500,00 KM
Muzej Hercegovine
Op ina: Mostar, 16.250,00 KM
Muzej Unsko-sanskog kantona
Op ina: Biha , 13.000,00 KM
Muzej i galerija Neum
Op ina: Neum, 9.750,00 KM
Spomenik Žena-žrtva rata
Op ina: Tuzla, 6.500,00 KM
Zavi ajni muzej Travnik
Op ina: Travnik, 20.000,00 KM
Teatar Kabare Tuzla
Op ina: Tuzla, 150.000,00 KM
Osnovna glazbena škola Franjo S. Vilhar
Op ina: Livno, 28.000,00 KM
Dom kulture Busova a
Op ina: Busova a, 50.000,00 KM
Turisti ki park Bijela
Sarajevo, 20.000,00 KM
Hercegova ko selo u Ljubuškom
13.000,00 KM

**OBJEKTI KULTURNE BAŠTINE
I PROGRAMI EDUKACIJE
ZA 2009. I 2010. GODINU**

159

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

160

OBJEKTI KULTURNE BAŠTINE
I PROGRAMI EDUKACIJE
ZA 2009. I 2010. GODINU

Pregled raspodjele sredstava za radove na o uvanju, konzerviranju i obnavljanju objekata kulturno-historijskog i prirodnog naslije a te programe edukacije za 2009. i 2010. godinu:

Nacionalni spomenici kulturno-historijskog naslije a:

Stari grad Ostrožac,	Op ina: Cazin,	50.000,00 KM
Kapetanova kula,	Op ina: Biha ,	82.000,00 KM
Manastir Rmanj,	Op ina: Biha ,	27.624,00 KM
Mala vije nica,	Op ina: Odžak,	25.000,00 KM
Franjeva ki samostan Tolisa,	Op ina: Orašje,	28.041,60 KM
Džamija Kuršumlija,	Op ina: Kladanj,	80.000,00 KM
Župna crkva u Breškama, Dokanj,	Op ina: Tuzla,	20.000,00 KM
Turalibegova džamija,	Op ina: Tuzla,	115.000,00 KM
Crkva sv. Ante,	Op ina: Busova a,	15.916,00 KM
Šejh Jujino turbe,	Op ina: Mostar,	20.000,00 KM
Muzej Eparhije Zvorni ko-tuzlanske,	Op ina: Tuzla,	42.659,00 KM
Stari grad Srebrenik,	Op ina: Srebrenik,	50.000,00 KM
Stari grad Tešanj,	Op ina: Tešanj,	70.000,00 KM
Franjeva ki samostan Kraljeva Sutjeska,	Op ina: Kakanj,	108.193,29 KM
Saborni hram u Zenici,	Op ina: Zenica,	60.000,00 KM
Trzanska džamija,	Op ina: Žep e,	25.000,00 KM
Crkva sv. Prokopija,	Op ina: Visoko,	15.000,00 KM
Semiz Ali-pašino turbe,	Op ina: Pra a,	18.394,00 KM
Franjeva ki samostan Kreševo,	Op ina: Kreševo,	30.000,00 KM
Muzej Drugog zasjedanja AVNOJ-a,	Op ina: Jajce,	30.000,00 KM
Džamija Hasana Kjafije Pruš aka,	Op ina: Donji Vakuf,	100.000,00 KM
Srpska pravoslavna crkva i dvor,	Op ina: apljina,	70.000,00 KM
Nekropolite aka Sovi i,	Op ina: Jablanica,	26.000,00 KM
Stari grad Gabela,	Op ina: apljina,	16.183,50 KM
Franjeva ki samostan Humac,	Op ina: Ljubuški,	80.000,00 KM
Stari grad Ljubuški,	Op ina: Ljubuški,	60.000,00 KM
Franjeva ka udruga Masna Luka,	Op ina: Posušje,	20.000,00 KM
Crkve sv. Paškala u Vitini,	Op ina: Ljubuški,	30.000,00 KM
Saborna crkva u Sarajevu,	Sarajevo,	50.000,00 KM
Spomen park Vraca,	Sarajevo,	86.495,59 KM
Zemaljski muzej BiH,	Sarajevo,	20.000,00 KM
Nekropolite aka u Travniku		15.000,00 KM
Arheološki lokalitet Halepi i		20.000,00 KM
Konzervacija lokaliteta Podbila,	Op ina: Posušje,	20.000,00 KM
Katedrala Srca Isusova u Sarajevu,	Sarajevo,	50.000,00 KM
Brusa bezistan u Sarajevu,	Sarajevo,	40.000,00 KM
Franjeva ki muzej i galerija Gorica,	Op ina: Livno,	20.000,00 KM
Franjeva ki samostan Tomislavgrad,	Op ina: Tomislavgrad,	18.379,40 KM
Partizansko groblje u Mostaru,	Op ina: Mostar,	50.000,00 KM
Džamija Podgora u Brezi,	Op ina: Breza,	105.000,00 KM
Ferhadbegova džamija u Tešnju,	Op ina: Tešanj,	45.000,00 KM
Crkva sv.Mihovila u Varešu,	Op ina: Vareš,	30.000,00 KM
Crkva sv.Illije Proroka u Kruševu,	Op ina: Mostar,	40.000,00 KM
Biskupija u Vukodolu,	Op ina: Mostar,	30.000,00 KM
Manastir Zavala,	Op ina: Ravno,	36.000,00 KM
Pravoslavna crkva sv. Vasilija Velikog u Konjicu,		15.000,00 KM
Stari grad Jajce,		30.000,00 KM
Stari grad Vrnogra ,	Op ina: Velika Kladuša,	30.000,00 KM
Stari grad Klju ,	Op ina: Klju ,	60.000,00 KM
Stari grad Travnik		30.000,00 KM
Stambena ku a bra e umurija,	Op ina: Mostar	40.000,00 KM
Stambena Ku a Alajbegovi a u Pruscu		25.000,00 KM
Stambeni kompleks Velagi evina		35.000,00 KM

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

Spomenici prirode:

Zaštita područja Stara a kao ugroženog staništa, Tragovima bosanskog kraljevstva,	Općina: Odžak,	10.000,00 KM
Park prirode Hutovo blato,	Općina: apljina,	40.000,00 KM
Vrelo Bosne,	Sarajevo,	80.000,00 KM
Mlinice na rijekama Trebižat i Lištica,		20.000,00 KM
		50.000,00 KM

Ustanove kulture i programi edukacije:

Arhiv Tuzlanskog kantona,	Općina: Tuzla,	15.000,00 KM
Zaštita nematerijalne kulturne baštine i manifestacija Dani evropske baštine,	Sarajevo,	518.524,00 KM
Edukacija u enika u svrhu zaštite i o uvanja tradicionalnih zanata,	Sarajevo,	75.000,00 KM
Sarajevo film festival,	Sarajevo,	50.000,00 KM
Digitalna zaštita i arhiviranje bh. štampe od 1866. do 2016., Sarajevo,		55.000,00 KM
Sredstva namijenjena za o uvanje pokretne baštine u F BiH,		280.000,00 KM
Samostan bezgrešne Kraljice Karmela,	Sarajevo,	50.000,00 KM
Željezni ka stanica u Praši,	Općina Pale-Praša	50.000,00 KM
Projekt Osjeti Sarajevo,	Sarajevo,	60.000,00 KM
Proslava 800 godina franjeva kog reda,	Sarajevo,	30.000,00 KM

Sakralni objekti:

Hram sv.Duha sa apostolima u Pešti,	Općina: Bos.Grahovo,	35.000,00 KM
Crkva sv. Juraja Moranjanina,	Općina: Tuzla,	40.000,00 KM
Crkva sv. Ante, Vitina,	Općina: Ljubuški,	13.452,80 KM
Stara crkva Imena Marijina,	Općina: Kiseljak,	45.000,00 KM
Katedralna crkva,	Općina: Mostar,	50.000,00 KM
Župna kuća u erigaju,	Općina: Široki Brijeg,	40.000,00 KM
Franjevački samostan sv. Petra i Pavla,	Općina: Tuzla,	50.000,00 KM
Parohijski dom u Bosanskom Grahovu,	Općina: Bosansko Grahovo,	40.000,00 KM

162
Sredstva su usmjeravana i putem projekata za promociju kulturne baštine, populariziranje i podizanje svijesti o njenom značaju putem organiziranja izložbi, seminara, radionica za mlade, međunarodnu saradnju kao i Dane evropskog naslijeđa. Realizirani su:

Projekt Tragovima bosanskog kraljevstva,	Sarajevo,	96.250,00 KM
Stari zanati Baščarsije,	Sarajevo,	500.000,00 KM
Projekt dodjele nagrade Mostar Pis,	Mostar,	10.000,00 KM
Projekt Prikupljanje historijske građe za muzej u Drvaru,		10.000,00 KM
Projekt Učešće na regionalnoj konferenciji muzejskih radnika u Prijepolju,		2.500,00 KM
Projekt Učešće studenata na Internacionalnoj radionici u Barceloni TETSAB 2008.godine,		5.920,00 KM
Projekt Dani evropskog naslijeđa,	Jajce,	67.000,00 KM
Projekt Naše stolno mjesto Kraljeva Sutjeska,	Kakanj,	6.500,00 KM
Projekt O uvanje obnovi aja identiteta i obnova objekata kulture, Srebrenik,		6.500,00 KM
Projekt Učvari starog zanata-tkanje-promocija i zaštita kulturnog naslijeđa BiH,	Tuzla,	6.500,00 KM
Investicijski program za revitalizaciju objekata kulturno-historijskog naslijeđa,	Itluk,	26.000,00 KM
Projekt Digitalna zaštita i arhiviranje kulturno-historijskog blaga BiH, BH štampa 1866.-2016.,	Sarajevo,	202.000,00 KM
Projekt DNK analize arheoloških uzoraka sa lokaliteta Desilo, Sarajevo,		19.500,00 KM
Projekt Dani evropskog naslijeđa 2010.,	Tuzlanski kanton,	100.000,00 KM

**AKTIVNOSTI
MINISTARSTVA KULTURE
2003. – 2009.**

163

AKTIVNOSTI
MINISTARSTVA KULTURE
2003. – 2009.

164

DANI EVROPSKOG NASLIJEĐA U BIH

Dani evropskog naslijeđa održani su u Mostaru, Tuzli i Srebreniku, Velikoj Kladuši i Bihaću, Stocu i apljini, Jajcu-Travniku i Donjem Vakufu, Sarajevu.

Manifestacije su realizirane u saradnji s lokalnim zajednicama, ustanovama kulture i kulturnim djelatnicima u lokalnim zajednicama.

Manifestacija Dani evropskog naslijeđa 2004. godine održana je u Mostaru povodom otvaranja Starog mosta.

Manifestacija Dani evropskog naslijeđa 2005. godine održana je u Tuzli i Srebreniku; tema: Kulturna baština kao komunikacija.

Three panels of promotional material for the 2005 European Heritage Days. The left panel features a large image of a building in Tuzla. The middle panel is titled "Učenici okrugljenog stola" and contains a list of names. The right panel features a large image of a building in Srebrenica. All panels include text in Bosnian and English describing the event's theme and activities.

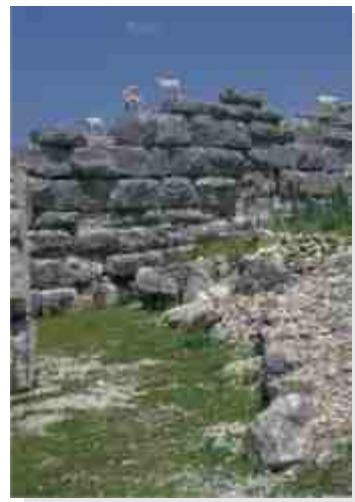
ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

Manifestacija Dani evropskog naslijeđa u 2006. godine održana je u Velikoj Kladuši, Bihaću i Cazinu; tema: Održivost Starih gradova.

166

Manifestacija Dani evropskog naslijeđa u 2007. godine održana je u Stocu i apljini; tema: Arheološki lokaliteti u Hercegovini. U sklopu manifestacije održan je i simpozij sa temom Principi obnove i izgradnje sakralnih objekata – primjena i odstupanje.

ZAŠTITA KULTURNE I GRADITELJSKE BAŠTINE 2003. – 2009.

Manifestacija Dani evropskog nasljeđa 2008. godine održana je u Jajcu, Travniku i Donjem Vakufu; tema: Stari gradovi u dolini Lašve i Vrbasa.

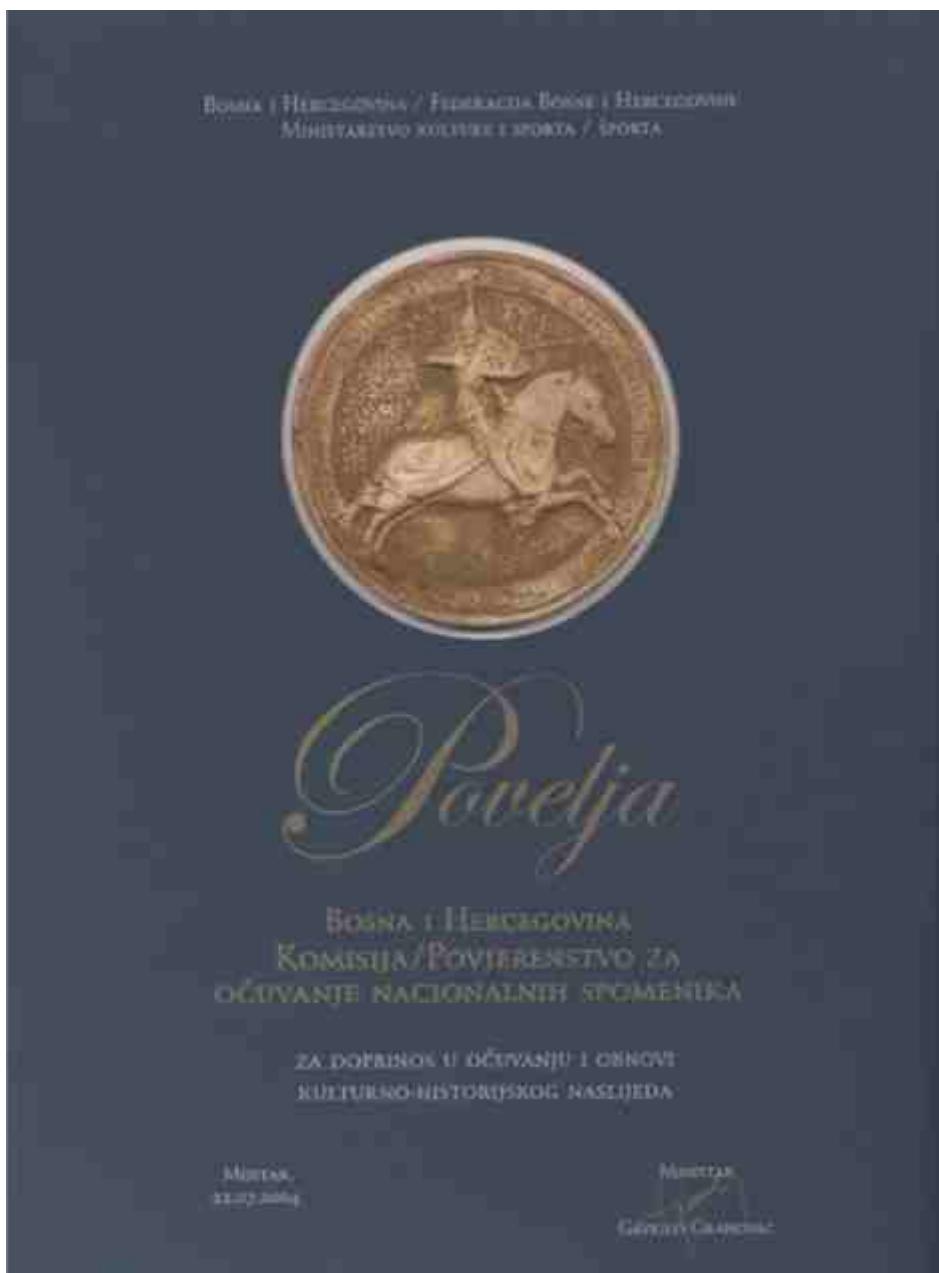
Manifestacija Dani evropskog nasljeđa 2009. godine održana je u Sarajevu; tema: Nematerijalna kulturna baština. U sklopu manifestacije održan je okrugli sto o provo enju Konvencije o nematerijalnoj kulturnoj baštini.

167

POVELJA

Dodjela Povelje Federalnog ministarstva kulture i sporta za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijske baštine, ustanovljena je 2004. godine i prvi put dodijeljena u Mostaru. Povelje se dodjeljuju svake godine najzaslužnijim institucijama i pojedincima za doprinos u radu na zaštiti i očuvanju spomenika prirodne i kulturno-historijske baštine Bosne i Hercegovine.

Institucije koje su doobile Povelju za doprinos u o uvanju i obnovi kulturno-historijskog naslije a u 2004. godini su:

Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti Jajca
Predsjednik društva Slavko Mali
ER-BU Ankara
Direktor Burhan Cetin
Federalno ministarstvo prostornog ure enja i okoliša
Ministar Ramiz Mehmedagi
PCU Jedinica za koordinaciju projekta obnove Starog mosta u Mostaru
Direktor Rusmir iši
Kantonalni zavod za zaštitu za zaštitu kulturnog i prirodnog naslije a Sarajevo
Direktorica Velida eli emerli
Komisija/Povjerenstvo za o uvanje spomenika Bosne i Hercegovine
Predsjedavaju i komisije dr. Dubravko Lovrenovi
Fondacija "Kulturno naslije e bez granica" CHwB, Švedska
Predstavnica fondacije Tina Vik
UNESCO
Zamjenik Generalnog Direktora UNESCO-a Mounir BOUCHENAKI
Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslije a Mostar
u ime Zijada Demirovi a, direktora zavoda, Milada Elezovi
Zavod za zaštitu spomenika
Direktor Džihad Paši

169

Istaknuti pojedinci, dobitnici Povelje za doprinos u o uvanju i obnovi kulturno-historijskog naslije a u 2004. godini su:

Mr. Tomislav An eli ,
arheolog
Nihad Bahtijarevi ,
slikar konzervator u Zavodu za zaštitu spomenika
Fuad Bali ,
raniji predsjednik Društva banjalukih starina,
predsjednik Bošnja ke zajednice kulture "Preporod", Banja Luka
Dr. Alija Behmen,
premijer Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u periodu od 2001. do 2003. godine
Ljubo Bešli ,
dogradonačelnik Grada Mostara
Edhem Bićak ,
premijer Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u periodu od 1997. do 2001. godine
Anto Buzuk,
predsjednik Društva za zaštitu kulturnog naslije a, Kreševo
Rusmir iši ,
direktor PCU Jedinice za koordinaciju projekta obnove Starog mosta u Mostaru

Jerej Dalibor Čekić ,
Srpsko-pravoslavna crkvena Opština Maglaj
Dr. Muhamed Hamidović ,
dekan Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i
direktor Zavoda za zaštitu spomenika u periodu od 1993. do 2000. godine
Hamdija Jahić ,
gradonačelnik grada Mostara
Mr. Mustafa Jahić ,
direktor Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu
Mr. Anton Kapel ,
speleolog geograf
Miroslav Kapel ,
istoričar i dokumentarist
Fra Vendelin Karačić ,
ravnatelj Franjevačke galerije Široki Brijeg
Zoran Mandlbaum ,
Jevrejsko/židovska opština Mostar
Ramiz Mehmedagić ,
ministar prostornog uređenja i okoliša u Vladi Federacije Bosne i Hercegovine
Aleksandar Ninković ,
stručni savjetnik u Zavodu za zaštitu spomenika
Safet Oručević ,
gradonačelnik i dogradonačelnik Grada Mostara u periodu od 1996. do 2001. godine
Fra Jozo Pejić ,
ravnatelj Akademije likovnih umjetnosti Široki Brijeg
Tihomir Rozić ,
zamjenik direktora PCU Jedinice za koordinaciju projekta obnove Starog mosta u Mostaru
Dr. Vjekoslava Sanković Simić ,
šefica Katedre za historiju i teoriju arhitekture na Arhitektonском fakultetu Univerziteta u Sarajevu
Mesud Sarić ,
maketar, Sarajevo
Hadži Seid efendija Smajlić ,
mostarski muftija
Dr. Smail Tihić ,
profesor historije umjetnosti
Neven Tomić ,
gradonačelnik i dogradonačelnik Grada Mostara u periodu od 2001. do 2003. godine
Fra Bono Vrdoljak ,
v.d. ravnatelja Franjevačkog muzeja i galerije Gorica Livno
Mr. Anđelko Zelenika ,
povjesničar umjetnosti
Povelje su dodijeljene u Centru za kulturu u Mostaru.

Dobitnici Povelje za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa u 2005. godinu su:

Milijana Okilj, dipl.ing.arh.,
Zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa - Banja Luka
Medžlis Islamske zajednice Livno
Željana Zovko, ambasadorica pri UNESCO-u Mostar
Ismet Kasumović - Stari grad Ostrožac
Mr. Žilka Kujundžić - Vejzagi, arheolog, Sarajevo
Fra Mirko Majdandžić, Franjevački samostan sv. Duh - Fojnica
Povelje su dodijeljene u Hotelu Tuzla u Tuzli.

Dobitnici Povelje za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa u 2006. godini su:

doc. dr. Sabira Husedžinović
Fra Ante Marić
Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo
Povelje su dodijeljene u Hotelu Bihać u Bihaću.

Dobitnici Povelje za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa u 2007. godine su:

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine i
Mr. Snježana Vasiljić, arheolog
Povelje su dodijeljene u Hotelu Mogorjelo u Čapljini.

Dobitnici Povelje za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa u 2008. godine su:

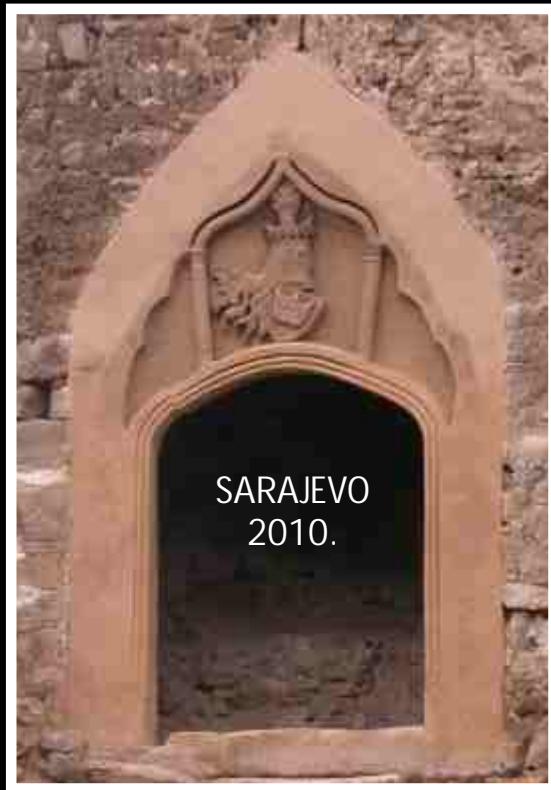
Fra Mato Topić, gvardijan Franjevačkog samostana Rama-Štit
Ferhad Mulabegović, arhitekt konzervator
Iguman Danilo Pavlović, manastir Žitomislići
Povelje su dodijeljene u Domu kulture u Jajcu.

Dobitnici Povelje za doprinos u očuvanju i obnovi kulturno-historijskog naslijeđa u 2009. godini su:

Svetlana Bajić
Mr. Amila Smajlović
Redakcija dokumentarnog programa Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine
Ljiljana Beljkašić - Hadžidedić
Turistička zajednica Federacije Bosne i Hercegovine
Opština Kupres
Kulturno umjetničko društvo „Biseri Bjelašnice“, Šabići - Trnovo
Povelje su dodijeljene u Sportskom centru Skenderija u Sarajevu.

REFRESH PRODUCTION

REDITELJ:	Mirela Trepani
PRODUCENT:	Ademir Kenović
IZVRŠNI PRODUCENT:	Branko Šimunac
KOORDINATOR PRODUKCIJE:	Belma Buljina
ASISTENT PRODUCENTA:	Snežana Marić
MONTAŽA:	Almir Kenović
SNIMATELJI:	Almir Djikoli Amel Djikoli Vladimir Divjak
ORGANIZATORI:	Samir Hrković Suvad Olpa
FINANSIJE:	Elvira Karaica
TEKSTOVE ITAO:	Arnes Dervišević
TONSKI STUDIO:	Nedim Babović

Knjiga o kojoj je rije predstavlja ne samo dokument jednog vremena nego i dragocjenu audio-vizualnu gra u o tipološki raznolikim spomenicima koji pokrivaju širok vremenski dijapazon od prahistorije do najnovijih vremena. Ona ponovo aktualizira raspravu o kulturnoj baštini kao jednom od važnih razvojnih resursa Bosne i Hercegovine. Ovaj put me utim u izrazito pozitivnom ozraju.

Prof.dr. Dubravko Lovrenovi

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine
Ministarstvo kulture i sporta